

24. SZÁM

A

kéthavonta, 300 példányban megjelenő tájékoztatója

Felelős szerkesztő: *Sarkadi Ilona*

Felelős kiadó: *dr. Matolcsy György*

Szerkesztőség: Budapest II., Vörös Hadsereg útja 64.

Telefon: 364-132

Eng. sz.: III./ÜHB/1976.

Borítóterv: *Bányai István*

Fotók: *Somfai István*

VI. évfolyam 6. szám
1978. november

78. 85574 Petőfi Nyomda, Kecskemét

Tartalomjegyzék

Beszámoló a Stúdióbizottság munkájáról

Az 1978. július 8-a és szeptember 9-e közötti időszakban a „nyári szünet" után, — szeptember 5-én tartotta meg értekezletét a Stúdióbizottság. Az értekezlet első napirendi pontjaként — a műteremvezetők beszámolói alapján — áttekintette az 1978. évi tervek teljesítésének eddigi alakulását és úgy foglalt állást, hogy — a jelentkező problémák ellenére sem lehetséges az 55 millió Ft-os évi teljes árbevételi előirányzat módosítása.

Az értekezlet másik napirendi pontja a stúdióvezető tájékoztatója volt, a szükségessé vált szervezeti módosításokról. Az eddigi előkészítő munka eredményeképpen a stúdióbizottság állást foglalt egyrészt a „Nemzetközi Műterem" 1978. októberi hivatalos megalakulásáról — vezetője Kunz Román — (korábbi számunkban „Előkészítési Műterem" elnevezéssel adtunk hírt róla), másrészt határozatokat hozott az ezzel kapcsolatos intézkedések kidolgozására. A későbbiekben visszatérünk a kérdésre és részletes tájékoztatást adunk róla a *Közhírré* olvasóinak.

RÓFUSZ FERENC: Kutyakiállítás

Az 1978. I. félévi nívódíjak:

a *Csönd* című egyedi film alkotócsoportjának — 25 000,— Ft

a *Változó idők* c. egyedi film alkotócsoportjának — 20 000,— Ft

a *Küzdők* c. egyedi film alkotócsoportjának — 20 000,— Ft

a *Nekem az élet . . .* c. egyedi film alkotócsoportjának — 20 000,— Ft

a *Kutyakiállítás* c. reklámfilm alkotócsoportjának — 4 000,— Ft

az *Alfa cipő* c. reklámfilm alkotócsoportjának — 3 000,— Ft

TV-filmek:

a MAGYAR NÉPMESÉK c. sorozat *Az égigérő paszuly, Róka koma, A kicsi dió* és a *Macskacicó* c. epizódjai alkotócsoportjának — 40 000,— Ft

a MÉZGA III. sorozat 4., 5., 6. epizódja alkotócsoportjának — 45 000,— Ft

a VÍZIPÓK CSODAPÓK, 13 epizódos sorozat alkotócsoportjának — 30 000,— Ft

a STOP c. TV-sorozat 28., 29., 30. epizód alkotócsoportjának — 15 000,— Ft

a Kaláka együttes a MAGYAR NÉPMESÉK sorozatban nyújtott zenei teljesítményéért — 5 000,— Ft

dr. Matolcsy György stúdióvezetőnek az az első félévi művészeti teljesítmények értékelése alapján — 7 500,— Ft

Eladások:

A Hungarofilm értesítése szerint az elmúlt időszakban az alábbi értékelésekre került sor:

Nagy-Britannia: *Lúdas Matyi* (3 TV-adás)

Franciaország és volt gyarmatai: *Lúdas Matyi* (mozi, TV)

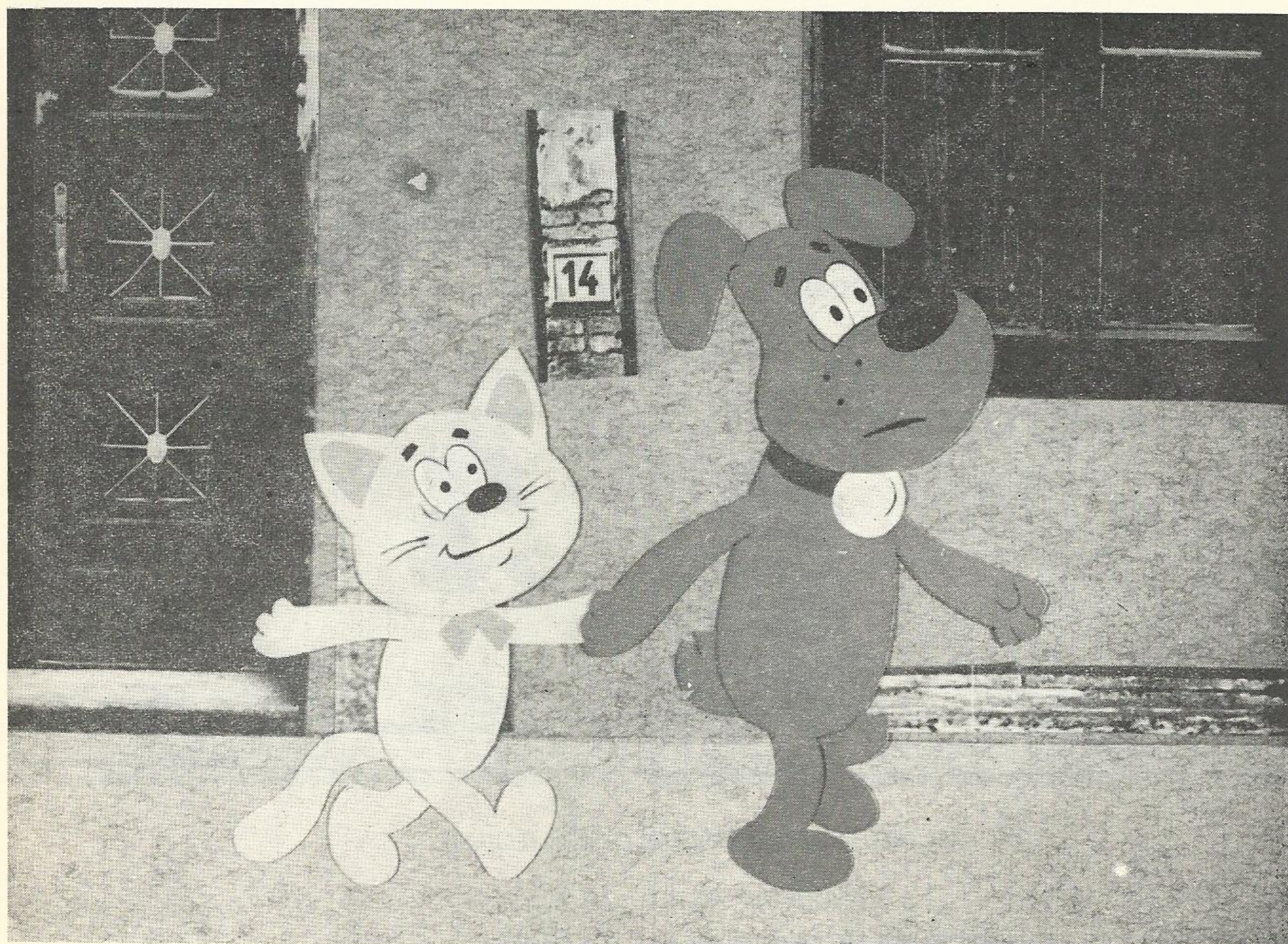
Svédország: GUSZTÁV sor. 17. ep., *Tandem, Nagyember, Animália, Hé, Te! Sün barátom, Gombnyomásra, Variációk egy sárkányra, Róka és holló* (TV és nem kereskedelmi jogok)

Mexikó: *A kő, Strip-tease, Mozi, Élet vize* (nem keresk. jogok)

Algéria: PETI sor. 26 ep. (mozi, TV)

Irán: *Erdei sportverseny 1., 2., 3.* (mozi)

Tunézia: *Hobby, A la carte, Zacskó, Strip-tease, Sisyphus, Díszlépés, Az öreg, Szobor, A kő, Mozi, Mélyvíz, Temetés, 1812, Jóember, Add tovább . . ., Reggeli ábrándozás, Nekem az élet . . ., Sün barátom, Hé, Te!, Ellopták a vitaminomat, Modern*

IMRE ISTVÁN—CSEH ANDRÁS: STOP! KÖZLEKEDJ OKOSAN!

Spanyolország: *Új lakók, Igazság pillanata, Változó idők* (mozi)

NSZK: *Rondinó* (nem keresk. jogok)

Ausztria: KOCKÁSFÜLŰ NYÚL 2. ep. (TV)

Belgium: ÚJ GUSZTÁV sor 26 ep. (TV)

Dánia: *Sün barátom* (nem keresk. jogok)

Finnország: STOP! *Közlekedj okosan* 20 epizód (TV)

Kanada: GUSZTÁV 52×, *Jócselekedetek, Credo, Nagy mulatság, Animália, Hé, Te!, Küzdők, Sün barátom* (francia TV)
edzésmódszerek, A yeti dala, Jócselekedetek, Mindennek van határa

USA—Kanada: az „International Tournée of Animation" bemutatósorozat vetítéseire: *Babfilm, Küzdők*

(V. Gy.)

Műtermi tudósítások

I. Műterem

Nepp József vezetésével folytatódnak a MÉZGA sorozat munkálatai. A készülő epizódok animátorai: Uzsák János, Zsilli Mária, Bánki Katalin, Küstel Richárdné, Ternovszky Béla, Tóth Sarolta, Hernádi Edit, Békési Sándor.

Jankovics Marcell a *Fehérlófia* c. egészestés film színes képesforgatókönyvén dolgozik.

Megkezdődtek Gémes József: *Toldi* c. egészestés filmje forgatókönyvéhez készülő 1—2 perces színes anyag felvételei is.

A műterem munkatársa, Ternovszky Béla 70 mp-es ajánlati anyagot készít egy tervezett NSZK—magyar koprodukcióhoz a Nemzetközi Műteremben, mint vendég.

Véget értek a rajzolói felvételi vizsgák. Jelenleg a felvételi munkák értékelése folyik. Előreláthatólag néhány gyakornokot felveszünk.

(—S—)

II. Műterem

Gyártásban levő filmek:

Lisziák Elek: VEZETNI TUDNI KELL c. sorozatából a *Tájékozódás*, az *Utasítás* és a *Tervezés* c. epizódok, valamint az *ÉTI* c. film.

Klausz Alfréd: *Műanyag ballon; HUNGICOR; Új posta-szignál; Ammani magyar nemzeti hét*

Bélai István: *Női konfekció*

Lisziák Elek újabb ORBIS PICTUS filmjeinek (IV., V. epizód) gyártási előkészítése folyik.

(—M—)

III. Műterem

A lap utolsó számának megjelenése óta átadtuk a megrendelőnek a FRAKK sorozat *A csúzli* (rendező: Nagy Pál) és *Egy tollseprő tündöklése* (rendező: Meszlényi Attila) című epizódjait, a STOP! sorozat két „különkiadását" — az öregek számára készített *Közlekedj óvatosan* c. epizódokat — és a *Tiszalux* reklámfilmet (Nagy Pál). A televízió nagy sikerrel vetítette le Kovács István: KÖZGAZDASÁGI LEXIKON-át.

Elmúlt a nyár, és mi gazdagabbak vagyunk azzal a tapasztalattal, hogy a szabadságidők koordinálása nem megoldhatatlan feladat ugyan — de nekünk még távolról sem sikerült olyan hatékonysággal, ahogy szerettük volna. E sorok papírravetésének idején trükkasztalon van az utolsó FRAKK epizód. Ezévben önnön címére hallgatva végéhez ér a tisztes hosszúságúra nyúlt STOP!. A SZOCIÁLPSZICHOLÓGIA és a POM-POM első sorozat utolsó forgatókönyvén dolgoznak az alkotók.

Illő tehát, hogy a műterem újabb terveiről tájékoztassuk az olvasót. Temesi Miklós (m. v.) Rigó Bélával készítik elő a Török Sándor KÖKÖJSZI ÉS BOBOJSZA című hajdan népszerű, és új kiadás előtt álló gyermekkönyvéből filmvászonra kerülő sorozatot.

Az ITV megrendelésére Tarbay Ede forgatókönyve nyomán 25 perces natúrral kombinált papírkivágásos technikájú film készül, a *Tündér Erzséböt* című székely népmeséből. A grafikai terveket Gyulai Líviusz készíti. Rendező: Imre István, mozdulattervező: Meszlényi Attila.

Csukás István már írja a POM-POM meséinek második sorozatát.

Kopátsy Sándor AZ EURÓPAI GAZDASÁG TÖRTÉNETE c. sorozat tervének mintafilm-forgatókönyvén dolgozik.

Új, felnőtteknek szóló közlekedési sorozat gyártásáról tárgyalunk az OKBT-vel. Reméljük, hogy Vajda Béla a SZOCIÁLPSZICHOLÓGIA után megvalósíthatja dédelgetett tervét, a Bálint Endre művészetét bemutató filmet, Herpai Zoltán pedig Tarbay Ede segítségével gyermekfilm-forgatókönyvvé tudja csiszolni az Ezeregyéjszaka egy szépen csillogó meseggyémántját.

Imre István

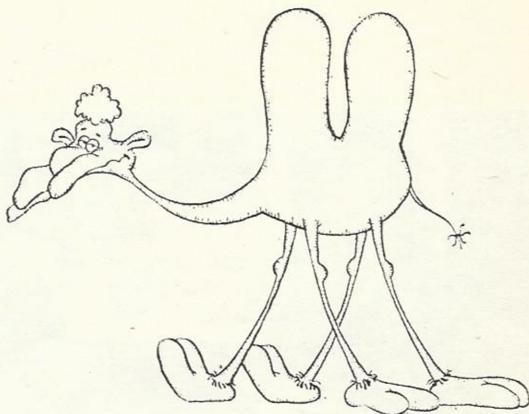
IV. Műterem

Megkérdeztük munkatársainkat... saját munkájukról!

Hernádi Tibor:

— Készül az ANIMÁLIA sorozat első három epizódja: a *Teve*, a *Százlábú* és a *Macska—egér*. Ezzel párhuzamosan a *Mackó úrfi* forgatókönyvén dolgozunk, Dallos György íróval. Az eredeti történetet alaposan átdolgozzuk. Ha a TV elfogadja az ajánlati anyagot, Mackó úrfi helyett *Berry munkát keres* lesz a 13 részes, egyenként 5—6 perces „Esti mese" sorozat címe.

Majoros István Kanics Gabival Szabó Sipos Tamás: LEHET ÍGY IS c. sorozatának 2. és 3. epizódját tervezik.

HERNÁDI TIBOR egyik új főszereplője

Kovács István és „univerzális főmunkatársa", Puszta Péter (az ő nevével már találkozhattunk a *Nagy mulatság* c. filmben) — Fábri Péter: Az *Ó utca* c. novellájából készít filmet.

Oroszt Istvánt az operatőröknél lehetett elcsípni egy kis beszélgetésre:

— Most vesszük fel a *Sótartó felé* c. filmem utolsó jeleneteit. A film eleje natúr, amely egy kis „háttérvetítéses trükkel" átmegy rajzfilmbe ... A natúr részt már hónapokkal ezelőtt felvettük, így csak néhány trükk-jelenet van hátra.

— A Maros—Pichler—Solymos trió (Maros Zoltán vezetésével):

KOVÁCS ISTVÁN: Ó utca (grafika: Puszta Péter)

— A finn—magyar TV est szignálját készítjük, 2 perc terjedelemben.

Maros:

A két nép közös eredetének történetét vettem alapul a forgatókönyv készítésénél. A III. negyedév végére tervezzük az átadást.

Majd megkérdeztem Auguszt Olgát a IV. Műterem gyártásvezetőjét: — *Mi történt a közelmúltban a műteremben és mik a tervek?*

Átadtunk több reklámfilmet és a Gabčikovói vízlépcsőről készülő natúrfilmhez egy betétet, amelyet Szoboszlay Péter irányításával Pichler Gábor készített.

Németh Mária elkészítette a Hungaroton-Pannónai filmek; a *Becsület*, a *Boogie* és a *Holdasfilm* közös szignálját.

Befejeződött a TV és a BM részére készülő sorozat első epizódja, a *Cinke és a jómadarak.* Az idén még újabb négy epizódot készít el a műterem.

— *4 epizóddal kell elkészülni 4 hónap alatt. Ez több stáb munkáját igényli. Kik lesznek az animátorok?*

— Nagy változások előtt áll a műterem. Több „öreg" kulcsrajzolót bíztunk meg a tervezéssel: Pichler Gábort, Puskás Barnát és Németh Máriát. Újabb szobákkal is bővülünk. A MAFILM pasaréti telephelyén kaptunk két helyiséget. A tervek szerint Kovács István, Puszta Péter, Hernádi Tibor, Raics Éva, Rófusz Ferenc és Varsányi Ferenc költöznek át.

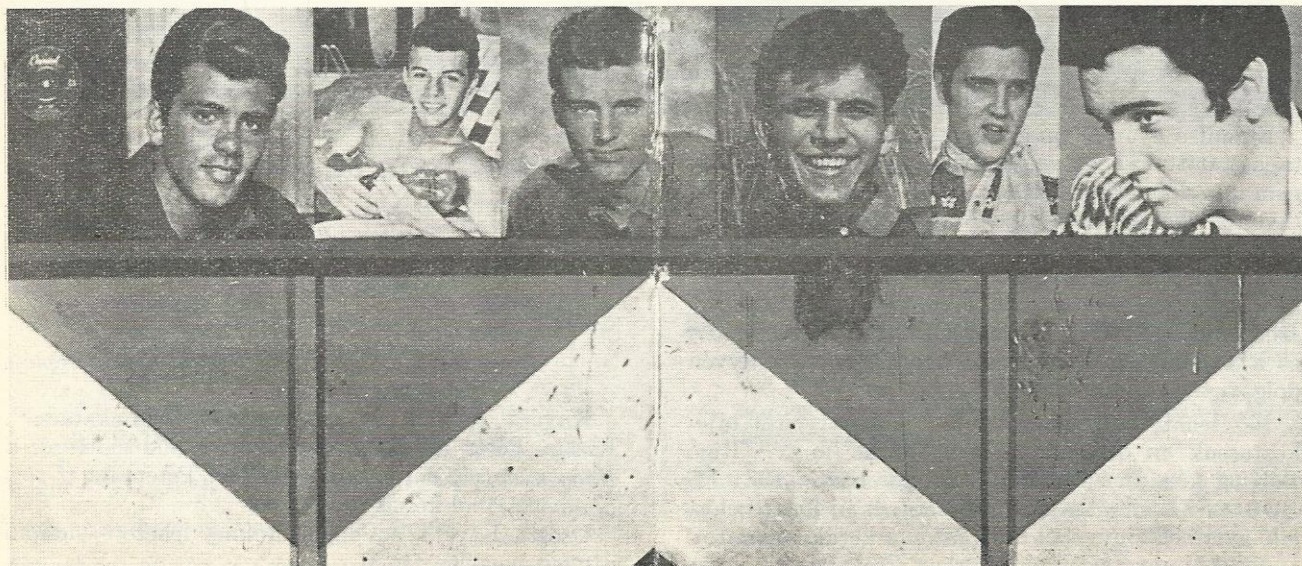
— Még egy érdekesség: készül egy debütáló rendező, Keresztes Dóra *Holdasfilmje*, Weöres Sándor verséből, a Vízöntő együttes zenéjével. Rendezőtársa, civilben férje: Orosz István.

és végül megkérdeztem saját magamat ...

— Nemrég adtuk át az OTP-nek készített reklámfilmemet s rövidesen kezdődnek a Hungaroton és a Pannónia második közös vállalkozásának, a *Boogie*nak a trükkfelvételei. Az LGT együttes *Boogie a zongorán* c. számából készül a film, amelynek natúr részét már nyáron felvettük, Somló Tamás főszereplésével, aki a számot énekli. Az operatőr, a nálunk az *Irka-firká*ban bemutatkozott Szabó Gábor. A natúrpixillációs részen túl két percnyi fotó-dokumentumanyag is szerepel a filmben; Elvis Presley-ről, a B. B.-ről, a Beatles-ről és még sokan másokról, mindazokról, akiknek egy nosztalgia-filmben szerepelni illik ... A film átadása: szeptember 30-án.

Varsányi Ferenc

Egy „pop-fotó" a Boogie-ból

V. Műterem

Szeptember elején átadtuk a *Szuperfilt 1., 2., 3.* c. reklámfilmeket. A Hungexpo átvevői nagy tetszéssel fogadták a szellemes animációval kivitelezett munkákat, amelyeket Zoltán Anikó készített. Ugyancsak szeptemberi filmünk az Országos Egészségnevelési Intézet megbízásából készülő MAKK III. November 15-i határidővel pedig egy négyperces MÁV referenciafilmet vállaltunk.

Mindkét filmet Foky Ottó rendezi.

Cakó filmjéről, *A szék*-ről sajnos nem mondhatjuk, hogy szerencsés csillagzat alatt született. A film a Balázs Béla Stúdió együttműködésével készül, de az erről szóló szerződést csak augusztus 10-én tudtuk megkötni, a hivatalos beindító értekezlet pedig augusztus 25-én volt. A szerződésbeli 32 külső forgatási napot tekintve, a felvételek október elejéig tartanak. Az időjárás kiszámíthatatlanságáról pedig még nem is szóltam . . . Az előző *Közhírré*-ben fotót is ígértünk az építkezésről. Látható, hogy az emeletráépítés és a kőművesmunkák lassan befejeződnek. Októbertől jön a második menet. A belső szakipari munkák (víz, villany, gáz és fűtésszerelés) is elkezdődnek.

Nádasi László

Gyarmat utcai csendélet

VI. Műterem

Film és közönség

Július 25. és 30. között, hatodik alkalommal rendezték meg Bács-Kiskun és Tolna megyében a Duna Menti Folklór Fesztivált. A fesztivál egyik jelentős rendezvénye „A folklórizmus egykor és ma" címmel tartott nemzetközi tudományos tanácskozás volt.

A kongresszuson résztvevő 30 külföldi és 40 magyar tudós Kecskeméten a Tudomány és Technika Házában ülésezett.

A színvonalas előadások egyike a film és folklór kapcsolatáról szólt. (A dolgozat a *Forrás* júliusi számában olvasható.)

Hoppál Mihály előadását egy órás filmösszeállítással egészítettük ki. A válogatásba az animációs filmek közül Richly Zsolt: *Molnár Anna* és *Szvit* című filmje, Reisenbüchler Sándor: *A Nap és a Hold elrablása*, a MAGYAR NÉPMESE sorozatból pedig Jankovics Marcell — Lisziák Elek: *A szállást kérő róka* és a *Só* című filmje került.

JANKOVICS MARCELL—LISZIÁK ELEK: Só (Magyar népmesék)

A szakmai közönség a filmek tartalmát ismertető anyagot kézhez kapta és szinkrontolmács-berendezést vett igénybe.

Már a vetítés alatt tapasztalható volt a siker. A műsort követő gratulációkban pedig — melyet ezúton is közvetítek a szerzőknek — elhangzott, hogy az említett filmek nemcsak mint animációs alkotások jelentősek, de néprajzi hitelességük és egyetemlegességük miatt egyben jelentős folklór dokumentumok is.

*

Négy éve indította el a KISZ Bács-Kiskun megyei Bizottsága a „Könyv és ifjúság" mozgalmat. Az idén az író-olvasó találkozók, rendhagyó irodalomórák, tanácskozások mellett — első ízben animációs filmeket is vetítettünk; a bemutatott alkotások mindegyike valami módon kapcsolódott az irodalomhoz, illetve a népköltészethez.

Három városban folyt vita a látottakról. Kiskunfélegyházán a gyermekprogramot több százan nézték végig, Baján a felnőttprogram váltott ki eltérő véleményeket, Kecskeméten retrospektív sorozat pergett a középiskolások előtt. A legtöbb kérdés a kivitelezéssel kapcsolatos volt. Maga az irodalom, a népmese kevésbé érdekelte a nézőket. Meglepő volt, hogy menynyire misztifikálják a filmkészítést, a mozgatást. Szinte csodának, varázslatnak tekintik. A kérdések nem mindegyikére lehetett válaszolni, például egy diák félig magának, félig a többieknek megjegyezte: „Csak azt nem tudom, hogy tudták ezt a *Nap és Holdat* ilyen szépre megcsinálni. Ilyet én még nem láttam."

Reméljük, lát még hasonló szépet.

Mikulás Ferenc

VII. Műterem

Szoboszlay Péter dr., Vekerdi Tamás gyermekpszichológus szakértői közreműködésével egy, a kisiskolás, 8—11 éves korú gyermekeknek szóló televíziós rajzfilmsorozatot készít elő.

A sorozat elsődleges célja, hogy szórakoztató, játékos és könnyed formában az élet és környezet elemi tényeit mutassa meg a gyerekeknek.

Vekerdi Tamás: „Ez a korosztály, amelyiknek lehiggadt érdeklődése intenzív figyelemmel fordul a külvilág felé, hatalmas tömegű adat felvételére és megtartására képes. Ugyanakkor elképzelésem szerint a sorozatnak úgyis olyan „egyszerű"-nek kellene lennie, hogy ha nézi és ha fogékony rá, kisebb, hat-hétéves gyerek is jól érthesse — és olyan tényekről kell szólnia, amelyeket a belepillantó felnőtt is szívesen vesz szemügyre.

Ez a sorozat — egy ilyen sorozat — szerintem végtelen sorozat. Számtalan apró tényről lehet így elbeszélgetni a gyerekekkel és természetesen nagyon fontos, hogy egy-egy filmecske mindig csak egyetlen tényt, vagy egy nagyon szorosan összetartozó ténycsoportot közöljön."

Reméljük, hogy a sorozat kapcsolódni fog az Iskolatelevízió nevelési programjához vagy a TV Ifjúsági Osztályának oktatási elképzeléseihez.

A sorozatot, melynek ideiglenesen ÁKOM-BÁKOM címet adtunk, elsősorban nekik ajánljuk.

Szeptember közepén megkezdődik a *Kappák rohama* című egyedi film trükkfelvétele. Reisenbüchler Sándor munkája műtermünk 1978. évben befejeződő harmadik egyedi filmje.

Szigethy Ágnes

Nemzetközi Műterem

Stúdiónkat a közelmúltban üzleti ajánlattal kereste meg a müncheni INFAFILM producere. Az ajánlat lényege, hogy az INFAFILM által a Bayerischer Rundfunk részére készítendő 26×24 perces gyermekfilmsorozat animációs részét (epizódonként mintegy 15 perc) a Pannónia Filmstúdió készítse el. Az INFAFILM megbízása alapján Ternovszky Béla rendező megkezdte annak a 70 másodperces mintaanyagnak az elkészítését, melynek minősége döntő lehet a nagy értékű szerződés aláírásánál. Az előkészítési munkálatokhoz néhány napra Budapestre érkezett Ulrich König, a sorozat rendezője is. A munkálat határideje október 13. A tervezett koprodukciós sorozatban csak a főhős lesz rajzolt figura, az összes többi szereplő, valamint a hátterek élőfilmes eszközökkel az NSZK-ban készülnek. A sorozat Ellis Kaut, az NSZK-ban jól ismert gyermek- és ifjúsági író meséin alapul. A főhős adott, a mesekönyvek illusztrációiból már közismert figura, koboldszerű lényecske. Az INFAFILM tervbe vette, hogy a mintegy 400 percnyi sorozat-animáción túl több száz TV spot-ot is készített az ismert figura animációjával stúdiónkban, mely filmek közérdekű témákat propagálnának.

A további fejleményekről legközelebbi számunkban már részletes információkat adhatunk.

Kunz Román

Lapzárta után kaptuk a megrendítő hírt, hogy munkatársunk dr. Kennedy Györgyné, életének 56. évében tragikus hirtelenséggel elhunyt. Emlékét kegyelettel őrizzük.

Indul a tanév!

Stúdiónkban 1978 őszén az alábbi csoportok oktatását indítjuk el:

— műteremvezetők foglalkozásai
— *animátorok továbbképzése* (erről szólunk részletesebben)
— technikai minimum tanfolyamok az új munkatársak részére.
— stúdiónkban új technológiát (xerox) vezettünk be, melyet ismertetni kell a munkatásakkal;
— animátoraink tudását bővíteni kell annak érdekében, hogy minél sokoldalúbbnak legyenek;
— meg kell tanulniuk gazdaságosabban (pl.: kisebb rajzdarabszámmal) dolgozni a sorozatfilmekben.

A műteremvezetők — a fentiek megállapítása után — javaslatot tettek az előadók személyére.

Felkértük: Czipauer Jánost, Cseh Andrást, Dargay Attilát, Jankovics Marcellt, Gémes Józsefet, Kovásznai Györgyöt, Méhes Lászlót, Ternovszky Bélát foglalkozások vezetésére, illetve előadások tartására.

Megállapodtunk a foglalkozások időtartamában, időpontjában, formájában és a főbb témákban.

Ezek szerint az animátorok továbbképzése másfél évig tart, szeptember közepétől minden második szombaton, amelyik amúgy is munkanap. Ez kb. 36 alkalom.

A műteremvezetők 4—6 fős csoportokat állítanak össze. Azért van ilyen kevés hallgató egy-egy csoportban, hogy az előadások személyhez szólóbbak legyenek.

Az előadók felosztották egymás között a feladatokat:

— Jankovics Marcell olyan animátor-csoporttal foglalkozik, melynek tagjai már rendeztek, vagy rendezési problémák iránt érdeklődnek.
— Gémes József az animátorok derékhadával foglalkozik. Ezen kívül előadásokat tart a xeroxról és a gazdaságos animációról minden csoportnak, ahova meghívják.
— Ternovszky Béla olyan rajzolókkal foglalkozik, akik még nem kinevezett animátorok, de tehetségük révén előbb-utóbb azok lehetnek.
— Dargay Attila a III. Műterem vezető-oktatója. Fő témája a humoros animáció. Tervezi, hogy csoportjával archív rajzfilmeket tanulmányoznak és a főfigura felhasználásával önálló jeleneteket rajzolnak az illető film mozgatási stílusában.
— Cseh András az animáció számára elengedhetetlen felvételtechnikai ismeretekről és a gép alatti animációról tart foglalkozásokat.
— Czipauer János előadásokat tart arról, hogy mik azok a rajzolás közben elkövetett hibák, melyek megnehezítik a film vágását. A foglalkozások megtartására a III. Műterem kérte fel, de felhívom a többi csoport figyelmét is a témára és az előadóra. Ránk fér.
— Kovásznai György az előkészítésben levő filmjében dolgozó tervezőkkel foglalkozik kéthetenként.
— Méhes László igen változatos programot állított össze képzőművészeti ismereteink bővítésére.

Tanfolyamok indulnak még Pécsett és Kecskeméten. Kérem a műteremvezetők, előadók és hallgatók további javaslatait az előadások színesítésére, gazdagítására. A műteremvezetők maradjanak szoros kapcsolatban az általuk felkért előadókkal! Kérjük ki véleményüket a foglalkozások hatékonyságáról!

*

Szeptember végén nemcsak az animátoroknak indul a tanév, hanem stúdiónk néhány vezetőjének is.

Nepp József vállalta, hogy egy éven keresztül foglalkozásokat vezet egy kis csoportnak. A csoport tagjai: Dr. Matolcsy György, Mikulás Ferenc, Nádasi László, Radó Tamás és Salusinszky Miklós.

A foglalkozásokat a Méhes László által szervezett műteremlátogatások színesítik.

Bleier Edit

ASIFA — hírek

1978. augusztus 31-én és szeptember 1-én került sor Ottawában az ASIFA igazgató tanács ülésére, ahol két jelentős határozat született. Az első az animáció új, korszerű technikákat is magában foglaló definíciójára, a második pedig Max Massimino Garnier és Borisz Sztyepancev alelnökök előterjesztése alapján az igazgató tanács új képviseleti rendszerére vonatkozott. Mindkét határozatot az 1979. évi annecyi rendkívüli közgyűlés ratifikálja majd.

Vendégeink voltak . . .

„. . . *Az animátor színpad nélkül maradt színész* . . ." Beszélgetés David Tissával

David Tissa, a világhírű magyar származású animátor és Jan Stibral, a Kratky Film Praha stúdióvezetője.

Mi volt a legutóbbi munkája?

Legutóbb Richard Williams-szel dolgoztunk együtt a *Raggedy Andy and Ann* című egészestés animációs filmen, amely sajnos megbukott. Ennek számos oka volt. Az az alkotói szándék, hogy egy tipikus Broadway musicalt formáljunk rajzfilmmé, nem bizonyult sikeresnek. Tovább rontotta a helyzetet, hogy a filmből családi vállalkozás lett; a forgatókönyvet a producer lánya írta, ami nem vált a mű javára. A vezetést pedig a zeneszerző vette át, aki túl nagy szerepet szánt saját dalainak. Végül 11 háromperces dal egy hetvenperces filmben kicsit túl sok. Vagyis kevés idő maradt a jó animációra. Mindez együtt azt eredményezte, hogy Ward Kimball, Art Babbit, Richard Williams és jómagam munkája sajnos kárbaveszett.

Min dolgozik mostanában?

A közelmúltban fejeztem be egy karácsonyi TV gyermekműsor egyik epizódját Bob Blackman részére. Ezen egy évig dolgoztam. Az én epizódom címe *A nagy fagy* volt. Alapjául Virgina Wolf *The Great Frost* című elbeszélése szolgált. A filmet a New York-i TV négyes csatornája mutatja majd be, idén karácsonykor. A grafikai terveket Seymour Cross készítette. Számomra nagyon izgalmas volt vele dolgozni, mert az ő grafikai világa kétdimenziós, én pedig három dimenziósan animálok. A *Raggedy Andy and Ann* után közvetlenül Faith Hubley-val dolgoztam együtt, férje befejezetlenül maradt filmjén.* John halála nemcsak Faith-t, de valamennyiünket rendkívül megviselt.

Hogyan került kapcsolatba John Hubley-val?

Látja, ez egy érdekes történet. John egy élőcselekményes kísérleti filmet készített. A kísérleti jelleget az jelentette, hogy a film szagos volt. Én azt a feladatot kaptam, rajzoljak a filmbe egy kutyát, aki nem érez szagokat, mert szimatolás helyett fúj az orrával. Úgy vélem, tetszhetett a munkám Johnnak, mert nyomban ezután újabb munkával bízott meg, egy Shell reklámfilmben. Azóta nagyon sokat dolgoztunk együtt.

Úgy tudom, befejeződtek a Watership Down c. egészestés film munkálatai, amelynek jelentős hányadát Hubley rendezte . . .

Igen. Végül is nagyon szép film lett. Elkészítése azonban hatalmas munkát igényelt. Úgy vélem, az ezzel kapcsolatos fáradalmak és izgalmak is belejátszottak John (Hubley)) korai halálába.

Milyen újabb feladatok várják?

Ismét Richard Williams-szel dolgozom, aki most az *Ezeregyéjszaka* néhány történetét dolgozza fel.

Milyen módszerrel dolgoznak, milyen az együttműködés?

Én mindig vázlatban dolgozom. Vagyis, amit megrajzolok, azt még egy asszisztens tisztázza. Ez nem jó, mert a legtöbbjük keze alatt elgondolásaim megmerevednek, elvesztik egyéni karakterüket, dinamizmusukat. Viszont épp ezért jó Dick-kel dolgozni. Heti 160 rajzot adok neki, amit aztán ő saját kezűleg tisztáz le. Olyan művészi alázattal közeledik más munkájához, olyan mértékben képes beleélni magát az én munkámba, hogy nála nem következik be az előbb leírt megmerevedés, lebénulás. Rendkívül nagy öröm vele dolgozni.

Mi a helyzet az Egyesült Államok többi stúdiójában?

Nagyon megélénkült az élet. Richard Rauh például új stúdiót nyitott, megnagyobbította a régit és igen sokat dolgozik.

Önök hogyan oldják meg a fiatalok képzését?

Art Babbit, aki a *Raggedy Andy and Ann*-ben a tevét animálta, könyvet ír. Azt reméli, képes lesz megtanítani a fiatalokat az animációra. De ez nehéz dolog. Az animátor nem más, mint színpad nélkül maradt színész, akinek kifejezési eszköze a papír és ceruza, s ezek segítségével játssza el szerepét. Minden filmből rengeteget lehet tanulni. A jó animátor — és Art Babbit ilyen — mindent analizál. A fejlődés lehetősége végtelen. A siker forrása egy kis tehetség és rengeteg munka. Persze, óriási alázat is kell hozzá. Egy kisegeret rajzban életre kelteni, aztán világhírűvé tenni — hatalmas és gyönyörű vállalkozás.

Vannak-e új animációs egyéniségek, fiatal tehetségek New Yorkban?

Minden egészestés filmben sok fiatal tehetség debütál. Így történt ez a *Raggedy* esetében is. A filmben dolgozó fiatalokat aztán továbbképezték és újabb egészestés filmet készítettek velük, *Toby the Tuba* címmel. Nem volt túl sikeres vállalkozás. Száz és száz fiatal művész maradt munka nélkül. Sokuk jelenleg a Disney Stúdióban dolgozik vagy a California Art School tanfolyamán tanul tovább.

Hogy tetszettek filmjeink?

Az idő rövidsége miatt most csak kevés filmet láthattam. Ezek közül ismét nagyon tetszettek Jankovics Marcell, Macskássy Kati és Szoboszlay Péter filmjei, valamint Orosz István *Csönd*je. Rendkívül bájos a MAGYAR NÉPMESÉK sorozat.

Mit tanácsolna munkatársainknak?

Ügyeljenek jobban a szájszinkronra. Higgyék el, ez nagyon fontos az illúziókeltés szempontjából. Egyébként a látottakkal nagyon elégedett vagyok és sok sikert kívánok további munkájukhoz.

* A filmről a *Közhírré tétetik* legutóbbi számában írtunk, a Zágrábi Fesztivál kapcsán. (*A szerk.*)

Beszélgetés Jan Stibrallal

Hallottuk, hogy a Kratky Film számára új stúdió épül . . .

Igen mivel a régi stúdió helyén halad át az új metróvonal. Jelenleg ideiglenes műteremben dolgozunk, de már nagy ütemben épül új stúdiónk. Várhatóan már a jövő év elején részlegesen megnyílik. A falak már állnak. Az új műterem 180 dolgozó részére biztosít majd férőhelyet. Ebben az új, nagy épületben 9 kameraállás, 5 vágószoba, 1 nagy vetítő, 6—7 kihúzó-kifestő terem lesz. Most kísérletezünk a xerox-technika bevezetésével, ezért is igen fontos számunkra ez a látogatás. Itt önöknél módunk lesz megtekinteni az új technológia gyakorlati alkalmazását.

Min dolgoznak csehszlovák kollégáink?

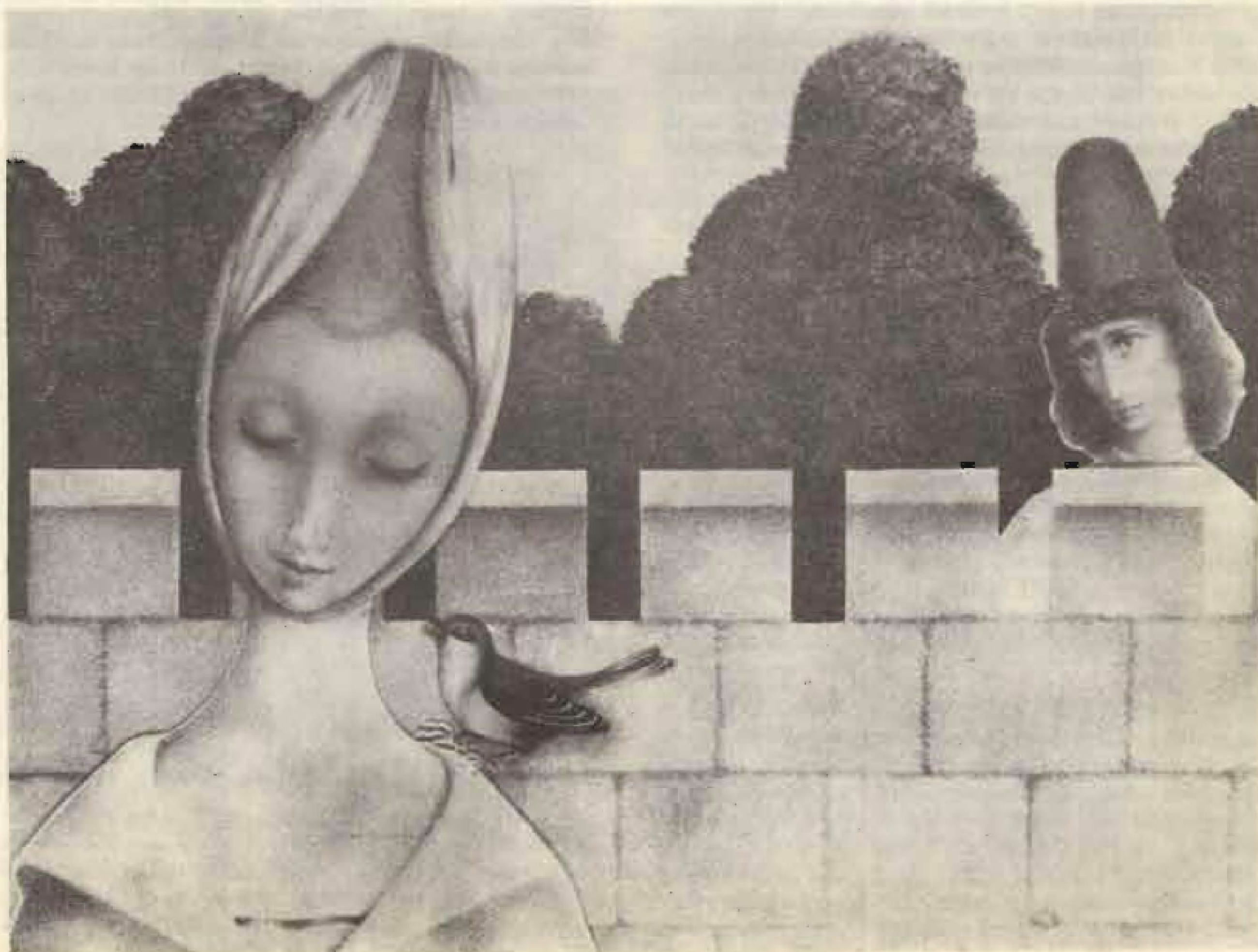
Jiri Brdečka most fejezte be *Szerelem* című új filmjét. Allegórikus történet, amely arról szól, hogy egy magányos művész barátságot köt egy pókkal, majd szerelmes lesz és elfelejti a barátját. Mikor pedig szerelme meglátogatja őt és megijed a különös baráttól, a művész agyontapossa a pókot. A film hagyományos rajzfilmtechnikával készül.

Eduard Hoffman, Józef Lada, a *Svejk* egykori illusztrátorának grafikái alapján készít televíziós gyermeksorozatot. Technikailag az eddigi Lada filmektől eltérően, melyek többnyire papírkivágásos technikával készültek, hagyományos rajzfilm.

Bretislav Pojar korábbi TV sorozatából a KERT-ből, melyet Jiri Trnka történetei alapján írt, és melynek egyik epizódja Gottwaldow-ban tavaly nagydíjat nyert, most egészestés filmet készít, több sajátosan új technikai megoldást alkalmazva. A reliefszerűen elhelyezett félbábokat hátulról vetített natúr háttér előtt mozgatja, és a képkompozíciót kockázó képmagnó segítségével ellenőrzi. Egyébként Pojar most nagyon elfoglalt. E filmje mellett az ENSZ megbízásából is dolgozik: a leszerelésről készít filmet.

(Dr. Matolcsy György a két vendéggel folytatott beszélgetését lejegyezte: *Pozsgay József.)*

Egy kép Brdečka egyik korábbi, *Szerelmi dal* c. filmjéből

Egyszer volt, hol nem volt...

Egy szép nagy filmstúdióban, annak is a közepén egy icike-picike kis filmecske. Alighogy felvették, előhívták, megvágták, már át is adták volna a messziről jött megrendelőnek. Még csak keverni sem kellett, olyan kedvesen gyámoltalan jószág volt az a kis filmecske! Szóval csak át kellett adni a kis tizenhatos tekercset, persze külön volt ám a kép, és megint máshol a hangok. A filmecske rendezője szerette volna még átadás előtt megnézni, hogy mit csinált. Lesétált tehát a gyártásvezetővel a kis keverőbe és kérte, hogy hadd láthatná a művét! — a megrendelő érkezéséig még van egy fertályórácska... A filmecskék, hangocskák fűződni kezdtek a gépekbe, de valahogy nem volt kedvük beletalálni a helyükre. A fertály-idő meg közben letelt és a hetedhétországbeli megrendelő is megérkezett. A rendező tépte volna a haját, de inkább mosolygott és hellyel kínálta az érkezőket, hogy majd csak lesz valahogy.

Hogy szavamat ne felejtsem, a fájintos kis keverőben működik egy csinos kis tv-monitor. Azt lehetett gondolni, hogy a kép majd azon jelentkezik. No persze nem így történt... A képernyő mutatott mindenféle csíkokat meg rezgéseket — hang az volt... Fűzzünk át vetítőgépre! — hangzott a kérdés. Óh, de bár ne hangzott volna... az átfűzés valahogy nem ment, ki tudja miért?

Telt-múlt az idő, a rendező sápadozott, a gyártásvezető futkosott, a műteremvezető telefonozgatott, csak a megrendelő tűrte némán a kacifántosságokat. És akkor lett kép, a kis vászonon homálylott a beköszöntő postás bácsi, csakhogy nem volt hangja, aztán kisvártatva az is lett, de hát ugye nem volt szinkronban. Ezután a kép tűnt el és a hang maradt csak úgy slejfniben, hogy halljuk sokat. Persze, jó hogy a kép eltűnt, mert nem volt ám olyan nagyon szép, a vászon alján-feljén olyan nagy homályos szakállak ugrándoztak... Mielőtt újrafűzitek, tisztítsátok meg a kapukat! — mondta a hangmérnök bácsi. De hát hiába, az újrafűzés után még mindig szakállas volt a kép, meghát nem is hangzott megint semmi. Volt sápadozás... futkosás... telefonozás... veszekedés, csak a megrendelő ült, mint egy jól nevelt bálvány. Sok mindent átélhetett már a messziről jött vendég.

Telt-múlt az idő... Fűzzük át monitorra, a nemjóját! — Ahá, működik ám a kis gonosz képmutató, csak meg kell csavarhúzózni, ott hátul, ahol valaki elállította, ki tudja miért? — Ki a felelős, hol a felelős? — de bizony a hívásra nem jelentkezett senki — pedig a műteremvezető telefonozott, meg futkosott, a rendező meg a haját tépte és káromkodott, meg fütyörészett...

Na, szóval, végülis összeállt a dolog. Lett kép is, hang is, szinkron is... szóval minden, ami kell. A megrendelő is örült, hogy kapott valamit és boldogan pecsételt, aláírt, kezet rázott, akivel kellett, egyszóval nagyon jól viselte magát. El is ment haza hetedhét országba és még ma is él, ha meg nem halt...

Eddig a mese. Valójában az egy, 40 másodperces és a három, 20 másodperces *Magyar Posta* c. filmek átadása kerek 90 percig tarott, a 16-os keverőben, 1978. augusztus 21-én délután 13.45-től 15.15-ig. Gratulálunk, ez házi rekord!

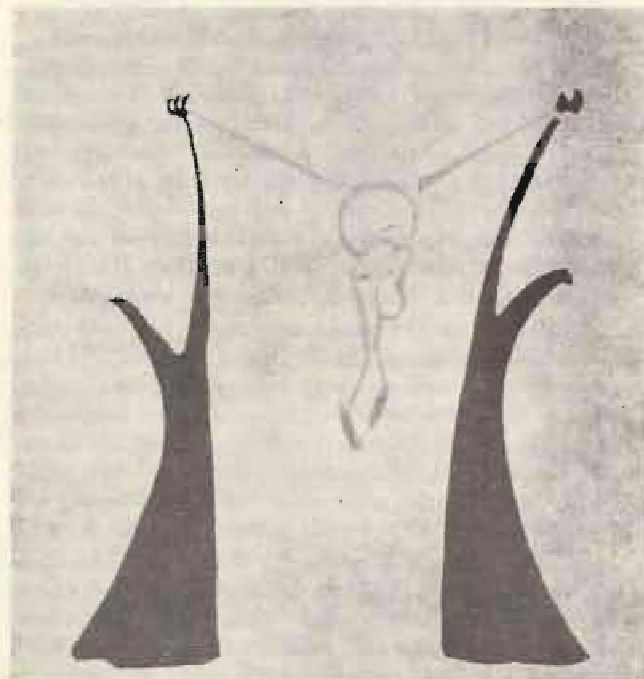
(—iák—)

Az elmúlt hónapokban olvastuk . . .

„Ideje, hogy a rövidfilm kísérőműsorból főműsorrá lépjen elő" — írja *Zay László (Magyar Nemzet)* a *RÖVIDFILMEK A MOZIBAN* c. cikkében. „— ehhez azonban egymagában nem elegendő, ha sorozattá, egész műsorrá fűzik őket . . . A műhelyekben kell kezdeni a rövidfilmek új korszakát, a stúdiókban. . . .Közösségek együttműködése kristályosodjék ki a műhelyekben . . ."

Augusztusban jelentek meg ezek a sorok, és az elmúlt időszak szépszámú rövidfilmbemutatóit, többek között a Pannónia Filmstúdió összeállítását mérlegeli, summázza a cikkíró. „Annyi esztendő oly sok kérése, ösztökélése, javaslata után . . . látni végre önálló rövidfilmműsorokat."

Június elején mutatták be stúdiónk *Küzdők* c. összeállítását, sajtóvisszhangjáról az alábbiakban adunk ízelítőt: *„Új Tükör — Zsugán István* „Majd másfél évtized terméséből válogattak a bemutató összeállítói; érdekes megfigyelni, melyik film maradt élő, eleven a gyorsan múló évek során, melyek látszanak rászolgálni a „csipetnyi maradandóságra". A készítése óta eltelt jó egy évtized árnyalatnyit sem sápasztotta meg például Nepp József *Mese a bogárról* című filmjének csillogó humorát, vagy Dargay Attila sziporkázóan szellemes, gondolatgazdag mesevariációit a csudaszép királykisasszonyt barlangjába orozó sárkány és a bátor lovag históriájára . . . s változatlanul érvényes és aktuális Ternovszky Béla vitriolos

SZÓRÁDY CSABA: Rondinó

szatírája a némelyik versenysportban már embertelenné váló rekordhajhászásról . . . — miközben a néző teli szájjal hahotázik a frappánsan szikrázó ötleteken, szinte észrevétlenül magvas gondolatokkal is gazdagodik. Sajátos, maradandónak tetsző élményt kínál Macskássy Kati *Nekem az élet teccik nagyon* . . . című remek „dokumentarista rajzfilmje"; alighanem az egész összeállítás legmélyebb hatású darabja . . . Amíg ez az alig tízperces film lepereg, többet megtudunk — legalábbis érzelmi és hangulati információban — ezekről a tehetséges és szeretetrevágyó gyerekekről, mint nem egy terjedelmes, tudós szociográfiai írásból. Szikrázóan ötletes és technikailag is bravúrosan megoldott mű Foky Ottó *Babfilm*je, rohanó-sodródó hétköznapjaink fonákságainak ez a babszemekbe kivetített, bűbájosan mulatságos víziója; s puritánul nagyvonalú grafikai megoldásaihoz méltó gondolatot közöl átütő erejű tömörséggel Szórády Csaba kesernyés humorú *Rondinója* . . . Az egész műsort betöltő rajzfilmösszeállítás — az utóbbi időszak egyik legszínvonalasabb, tartalmas és mulatságos magyar filmbemutatója."

Székely András a *Filmvilág*ban külön kiemeli Macskássy Kati filmjét. Számára a műsor nagy élménye a *Nekem az élet teccik nagyon* c. produkciója volt. „A gyerekrajz persze, önmagában hálás dolog" — írja — „ősi képeslapszerkesztői elv, hogy „gyerek, kutya, fóka" mindig eladható. De ezek a baranyai cigánygyerekek nem gyerekrajzokat csináltak. Ez valami más, valami több . . . a telep sajátos hagyományrendszere miatt lettek fájdalomban érő felnőtté ezek a részeg apákról, sírból előjött szoptató anyákról, kurvákról és boszorkányokról mesélő gyerekek. Eleven és tiszta folklór ez, hozzá hasonlót alig találunk ma Magyarországon. És nagyon is elkelt volna némi magyarázat a film elé: kik ezek a gyerekek, mit jelent, hogy rajzfilmet készítenek — még többet kellene tudnunk a magyar valóság e darabjáról, mint amennyit a filmből megtudunk."

Igen figyelemre méltó *Bernáth László (Esti Hírlap)* megállapítása, mely szerint „. . .méltán vették kölcsön a Jankovics film címét a sorozat számára. Egy művészi műhely és az ott készült munkák között is van valami olyan belső összefüggés, mint a *Küzdők* szobrásza és szobra között . . . Most látni igazán, hogy az egyiknek az eredménye, esetleg egészen átalakulva, hogyan épül be egy másik újabba. A *Modern edzésmódszerek* nélkül . . . alig születhetett volna meg Szoboszlay Péter *Hé, Te!* című, a félelem és az agresszivitás összefüggéseit oly döbbenetes erővel ábrázoló, kitűnő filmje, vagy Szórády Csaba a kegyetlenséget már iróniába fordító *Rondinója*. Dargay Attila *Variációk egy sárkányra* c. aranyos mozgó karikatúrasorozata nélkül nehéz elképzelni Hernádi—Majoros *Animáliáját* . . ."

EGY TUCAT, S A TIZENHARMADIK a címe *Hegyi Gyula (Magyar Hírlap)* cikkének, melyben a *Küzdők* összeállítással kapcsolatos impresszióiról ír. Sok dicsérő szó, s a kezdeményezés üdvözlése után azt olvashatjuk, hogy a néző, — a cikkíró szerint, „fárasztónak, valahogyan protokollárisnak" érzi az igényes válogatást. „Nem az alkotók, s nem is a biztos kézzel válogató szakemberek hibája ez; egészen egyszerűen arról van szó, hogy másfél évtized stúdiómunkája nem

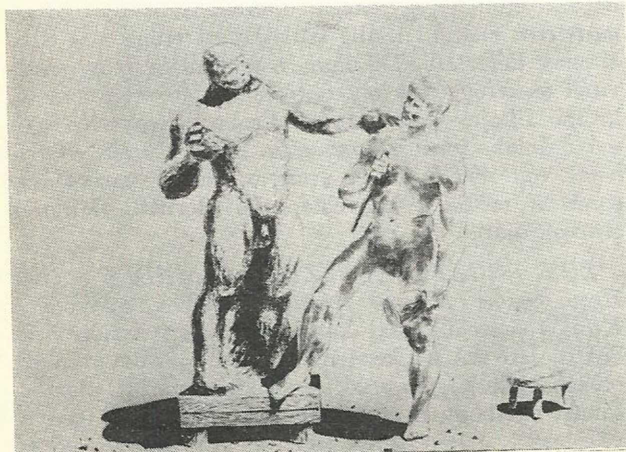

DARGAY ATTILA: Variációk egy sárkányra

állhat össze egyetlen előadássá. Éppen a váz, a keret hiányzik: az a fonal, amelyre felfűzhetnénk tizenkét alkotó egymástól természetesen és egészségesen különböző műveit . . . Paradox módon a tizenkét rövidfilmhez képest a tizenharmadik, maga az összeállítás marad intellektuális tartalom nélkül."

Nyerges András (Kritika) újságíró szerint üdítő élményként hat a felnőtteknek szánt moziprogram, a *Küzdők* c. filmantológia. „Ez a tizenkét filmetűd közös abban, hogy őszinte: a tíz percnyi tartalmat tíz percben, a kétperceset kettőben mondja el. Toldásfoldásra, mellébeszélésre nincs tere: csakis a lényeget közölheti és csakis áttetszően világos, nyomban felfogható módon. „Szerinte a magyar rajzfilmgyártás művészi csúcsa az egész összeállításnak címet adó, háromperces *Küzdők*. „A nézőnek óhatatlanul az az eretnek kívánsága támad" — írja, „hogy bár csinálna filmgyártásunkban divatot ez a parányi remekmű a tömörségből, a tudatosságból, a lényegre törő szűkszavúságból!"

A Filmszem Mozimagazin júniusi vendége a fenti film rendezője, Jankovics Marcell volt. *Bársony Éva* riporter többek között az első sikerélménye felől érdeklődött. „Az ostrom után a romos lakásunk falait telerajzoltam a Szabad Szájban látott politikai karikatúrákkal. Lehettem vagy 3—4 éves, és roppant boldog voltam, amikor a szerszámaikkal felvonuló szobafestők nagyokat nevettek a felismert figurákon. Kurta dicsőség volt, hálás közönségem rövid úton bemeszelte a remekműveimet." — emlékezett a rendező. A riporter többek közt aziránt érdeklődött, síma volt-e Jankovics Marcell pályakezdése? — Mondhatná, túl síma — válaszolta munkatársunk. Nagyon fiatalon kapott önálló feladatot, 23 éves volt, amikor az első GUSZTÁV-ot készítette. A sorozat létrehozása egyúttal a szakma elsajátítását, a mesterséghez elengedhetetlen rutint is meghozta. „Minden remekül ment a maga útján — mondta — csak éppen nem éreztem, hogy *én* hol vagyok a dolgokban. A változást egy megrendelt reklámfilm hozta . . . Megcsináltam az *Álmok szárnyán*-t, festett animációs stílusban. Nagy szakmai siker következett . . . Ekkor ismertem fel azt a számomra döntő jelentőséget, hogy amikor a rajzfilmben egy valami átváltozik egy másik valamivé, akkor egy harmadik születik, az pedig gondolatilag a másik kettő minőségi meghaladása. Ez az animációs metamorfózis olyan lehetőség számomra, hogy a felismerése óta pontosan tudom, mit akarok . . ."

JANKOVICS MARCELL: Küzdők

A *Film Színház Muzsika* „*Kisfilmrendezők műhelyében*", rovata vissza-visszatér az animációs filmművészekhez. Júliusban Ternovszky Bélát mutatta be; meleg szavakkal értékelve eddigi munkáit, s az elért nemzetközi sikereket. Majd tervei után érdeklődött. „. . .ha minden jól megy, a televízió számára készítek majd egy ötven perces filmet Rejtő Jenő: *A tizennégykarátos autó* című regénye alapján. Ez egyelőre még csak terv, de bízom abban, hogy ez év második felében hozzákezdhetünk a megvalósításhoz." Augusztusban Vajda Béla nyilatkozott terveiről és munkáiról a rovatnak. „Jelenlegi munkám, A HÉTKÖZNAPOK ANATÓMIÁJA című tíz részből álló sorozat . . . natúr film és rajz kombinációja . . . Rendkívül érdekes és felelősségteljes munka: társadalmi-emberi magatartásokat tetten érni a hétköznapok gyakorlatában . . . Régi „mániám" a kortárs képzőművészek munkásságát a nézőkhöz közelebb hozó népszerűsítő és értelmező film . . . eddig csak egyet sikerült elkészítenem Papp Oszkárral . . . további tervem egy film Bálint Endre montázsairól . . ." Macskássy Kati interjúja a legutóbbi, szeptemberi számban olvasható.

A *Nekem az élet teccik nagyon* c. filmjéről vall: „. . .különösen annak örülök, hogy szokatlan, sajátos utóélete van: tanácsi, politikai vezetőknek vetítették . . . A következő év a gyermekek éve lesz, ebből az alkalomból készül a gyermekek jogainak, — az emberi jogokhoz hasonlóan megfogalmazott — tíz pontjából film . . . a tíz pontról tíz különböző ország forgat filmet, nekem az anyai szeretet témája jutott."

Miki egér ötvenéves közli a *Die Weltwoche* cikke alapján az *Új Tükör*. 1928-ban kezdte szédítő pályafutását Walt Disney teremtménye: Miki egér . . . Két éves korában a némafilmek feledhetetlen sztárja, Mary Pickford „legkedvesebb alakja" volt; háromévesen bekerült Tussaud asszony világhírű viaszpanoptikumába, négy esztendősen Oscar-díjat kapott; s még a világháborúban is komoly szerepet játszott; a normandiai hadművelet egyik titkos jelszavául választották: „Mickey Mouse".

Az *Új Tükör* közölte dr. Del Medico Imre olvasói levelét. Del Medico méltatja Lisziák Elek: *Ahogy ők*

látták c. filmjét, majd így folytatja írását: „. . .érthetetlen, hogy miért nem lehet ezt a filmet a mozik kísérőműsorában látni. Kíváncsi vagyok rá, hogy miért mellőzik ezt a filmet a forgalmazók."

„. . .A zongora elkezd sétálni a lakásban" . . . — magyarázza a pixilláció lehetőségeit Varsányi Ferenc az *Esti Hírlap* riporterének, *Baló Júliá*nak. „Kockánként veszünk fel minden mozdulatfázist, ami végül majd folyamatosnak látszik. A színészek kiválasztásakor elsősorban a mozgáskészségre figyelünk." Baló Júlia szavaival: „Tehetség. Szerénység. Ez jellemzi — elődeihez hasonlóan — a Pannónia Rajz- és Animációs Filmstúdió már felnövőben levő „fiatal" generációját. Ehhez . . . tartozik Varsányi Ferenc rendező is . . . most készíti negyedik mozifilmjét."

Pethő Zsolt zeneszerzői munkásságát ismerteti a *Rádió és TV Újság* augusztus 20-i számában *Torday Aliz*. „. . .GUSZTÁV sokatmondó kísérőzenéjével nemcsak a hazai mozi- és tévénézőket, a külföldet is meghódította — állapítja meg az újságírónő. Érdeklődésére, hogy most min dolgozik a „zenei referens", a következő a válasz: „Dargay Attilával készítünk a televíziónak egy sorozatot, POM-POM lesz a címe, Csukás István meséjéből."

A pécsi Ixilon stúdió vezetője, Varga Csaba érdekes kísérletet rögzített filmszalagra. *Bábok* c. filmjében az „ember-animáció" lehetőségeit kutatja — nyilatkozta a *Dunántúli Napló* munkatársának. Filmje egy mozgássorozat, melyben csak a lényeges elemek mozognak, egy-egy kifejező pózt kiemelve. Ezeknek a „gesztusmondatoknak" az összekapcsolása valami különlegesen izgalmas jelzésrendszert teremt.

Mint azt előző számunkban hírül adtuk, júniusban John Halas és felesége Magyarországra látogatott. A *Magyar Nemzet* riportere, *Józsa György Gábor* mindenhol ott volt, ahol a művészházaspár megfordult. John Halasról így írt: „A lexikonok és saját állítása szerint hatvanhat éves, tízet azonban nyugodtan letagadhatna, fellépése annyira fiatalos, alkotó- és tervező kedve pedig nálánál jóval fiatalabbakat is megszégyeníthetne." Az életrajzi adatok, a sikeres filmek, s díjaik felsorolása után Halas, a „Fészek"-ben tartott előadását ismertette: „Azt hiszem, az animációs filmművészet első szakaszát rövidesen lezártnak tekinthetjük . . . erre a grafika megújítása jellemző. A hetvenes évek megteremtették a szemfényvesztő eljárások káprázatos seregét, a komputeres filmkészítés pedig az animáció átformálásához fog vezetni . . ." A fejlődés buktatóira csupán utalt John Halas, viszont felpanaszolta, hogy az animációs filmeknek nincs kritikája, amint van a színháznak, irodalomnak, zenének, élő mozinak.

A Zágrábi Animációs Világfesztiválra stúdiónk is számos filmet küldött . . . s nem csalódott.

Idézzük a *Film Színház Muzsika* július 7-i számának közleményét, címe: MAGYAR ANIMÁCIÓS SIKER.: „Orosz István *Csönd* című filmje, amely rendkívül népszerű volt Zágrábban, lett az „elsőfilmes" kategória győztese. Kovács István pedig különdíjat kapott *Változó idők* című filmjének humoráért. A magyar versenyprogramnak, illetve általában a magyar filmeknek — nyolc film képviselte a Pannónia Filmstúdiót — sikerük volt."

Igen figyelemre méltó cikket olvastunk a *Világgazdaság* augusztus 18-i számában. MŰVÉSZEK MUNKANÉLKÜLISÉGE A KÖZÖS PIAC ORSZÁGAIBAN címmel. Idézzük: „Valósággal nyugtalanító módon fogy a művészek száma a Közös Piac országaiban. Emellett a látszatnál nagyobb mértékben sújtja a művészeket a munkanélküliség, mivel nincs rendszeres foglalkoztatásuk és rendszerint csak időszakosan vannak igénybevéve — állapítja meg a EGK tanulmánya. Csütörtökön hozták nyilvánosságra Brüsszelben azt a jelentést, amelyet a Közös Piac bizottsága állíttatott össze a színházakban, és a könnyű, valamint a komoly zene szférájában uralkodó helyzetről. A jelentés szerint a Német Szövetségi Köztársaságban 19 000 fővel csökkent a zenészek száma az utóbbi 20 évben. Franciaországban 1975-ben 25 százalékkal kevesebb volt a színész mint 1968-ban, a zenészek száma ugyanebben az időszakban 32 százalékkal, a varietéelőadóké pedig 45 százalékkal esett vissza.

Krust asszony, a tanulmány szerkesztője arra hívja fel a figyelmet, hogy a munkanélküliség problémája különösen súlyos a művészek esetében, mert csak ritkán jogosultak munkanélküli segélyre, és mert a hosszú kényszerszünetek, az akaratlan visszavonulás a nyilvánosság elől, egész művészi pályájukat veszélyezteti. (DPA)"

A *Filmkultúra* 78/3. számában négy animációs filmművészünk nyilatkozik a műfajról, s lehetőségeiről. *Dargay Attilával Antal István* készített riportot. Az életrajzi adatok ismertetése után a rendező a rajzfilm lényegéről beszélt. „Munkánk varázsát a megelevenítés ténye és folyamata adja . . . egy kocsikerékbe is lelket tudunk lehelni, ha szükségét érezzük . . . nálunk alapelv a segítőkészség . . . alapvetően kollektív műalkotás minden egyes filmünk." Majd saját filmjeiről nyilatkozott a rendező: „. . .Nevetségesen hangzik bizonyára, de még figuráimban is tisztelem az embert, az önálló, jobb élet lehetőségét. Gusztáv-filmjeimben is van mindig egy-egy olyan pont, amelyikben meg lehet (meg lehetne) kapaszkodni . . . Életem legnagyobb vágya filmre vinni *Tom Sawyer kaladjait* . . . (Szerintem tudat alatt Mark Twain is rajzfilmnek írta.) Másik nagy álmom a *Csongor és Tünde*. Ez is animáció után kiált. Tünde . . . fény, az ördögfiókák . . . kicsi lángcsóvák, tüzelő szemekkel . . . Érzem, hogy ezt csak rajzfilmen lehet tökéletesen megoldani, és remélem, hogy én leszek az a szerencsés művész, akinek sikerül." *Jankovics Marcellel, Nepp Józseffel* és *Szoboszlay Péterrel Erdélyi Z. Ágnes* beszélt.

Jankovics Marcell nagyon logikus és hihető magyarázatát adta a hosszú és rövid animációs film keletkezési indítékainak. Szerinte „minden a témától függ. Vannak olyanok, amelyek rövidfilmben nem dolgozhatók fel, vagy legalábbis igaz művészi élményt kiváltani képes erővel nem. Rövid filmben csak vázlatosan, tartalomjegyzékszerű előadásban ragadhatók meg . . . néha praktikus okok is közrejátszanak, egy-egy rövidfilm létrejötténél. Például az, hogy a mindennapi munka mellett nemigen jut idő terjedelmesebb kidolgozást igénylő gondolatok kiérlelésére . . . A *Küzdők* is így született. „Új filmkészítési lehetőségéről mondja: „Vonzott a népmesei téma — a *Fehérlófia* . . . de valójában az a szemlélet, az az évezredek során kialakult

gondolkodási mód, ami rendkívül „intenzív" harmóniát mutat... Belőlünk hiányzik ez a harmónia... Ezen túl: a népmesei alakok olyan szerepekben jelennek meg, amilyeneket az emberek életük különböző korszakaiban, hangulataiban maguk is megélnek. Az animáció sajátos kifejezésmódját figyelembe véve, ez új lehetőséget jelent arra, hogy emberi karaktereket ábrázolhassak, egy korszerű hőstípust fogalmazzak meg... Nagyon fontosnak tartom, hogy pozitív példát mutassak."

Nepp József elmondja, hogy első önálló filmjének a *Szenvedélynek* egyik figurája szolgált alapul Gusztáv figurájához; valamint, hogy számos forgatókönyvet ír, nemcsak saját filmjeihez, hanem Foky Ottó, Ternovszky Béla, Dargay Attila számára is, ő írta a GUSZTÁV, az ÜZENET A JÖVŐBŐL és a KÉREM A KÖVETKEZŐT című sorozatok forgatókönyvét is. Gusztávról, s az egyedi filmjeiről azt mondja, hogy: „Mind a kettő hivatalos munkám és hivatásom. Azt, amit el akarok mondani, néha GUSZTÁV-ban mondom el, néha meg egyedi filmben... nem teszek köztük különbséget... Az én ars poeticám bizonyos mértékig függvénye annak, amit a stúdió elvár tőlem. Ha szükséges, akkor televíziós sorozat készítésében veszek részt, ha nem, akkor egyedi filmet vagy más természetű munkát készítek. A mi stúdiónk gyár, amelynek dolgozói vannak — magam is dolgozója vagyok. Szeretek szórakoztató filmet készíteni, mert tudom, hogy szívesen nézik az emberek..."

Szoboszlay Péter 1961 óta a Pannónia Filmstúdió munkatársa. Több mint száz film hátterét készítette el, „a *János vitéz* egyik forgatókönyvírója. Az Iparművészeti Főiskolán 1972 óta animációs speciálkollégiumot vezet. 1977-ben könyvet jelentetett meg a rajzfilmről a Corvina kiadónál... Nincs megfogalmazott-„betanult" ars poeticám, programom van." — mondja. „Olyan kevés a visszacsatolás, oly ritka a megmérettetés, hogy félő; bármit mond az ember, becsapja önmagát... Kilenc-tíz hónaponként tudok megcsinálni egy filmet. Ami elkészül, 5—6 percet fog elvenni a néző életéből, és talán még valamennyit, ameddig esetleg elgondolkodik rajta... Kérdés: mekkorát sikerült kiáltanom?... Tudtam-e akkorát ez alatt az 5 perc alatt, hogy meghalljanak, megértsenek?" Igen figyelemreméltó, amit a rövidfilmek forgalmazásáról, annak vetítési rendszeréről mond a rendező. „Valójában sohasem tudja, eljut-e, s milyen körülmények között jut el a közönséghez?... éppen filmjeink rövidsége miatt... Furcsán hangzik, de így van: ha valaki elkésik a moziból, egy évi munkámat nem látja. A kísérőfilm-szisztéma már csak azért sem jó. De azért sem, mert a forgalmazási gyakorlat visszahat a filmkészítésre is. Leszállítja az igényeket... ha valakit sokszor nem vesznek felnőttszámba, akkor egy idő után elveszti a felnőttségét."

Csak egyet kell lapoznunk a Filmkultúra legutóbbi számában és ismét az animáció problémájával foglalkozó cikkre bukkanunk. AZ ANIMÁCIÓS MŰVÉSZET ÖNÁLLÓSÁGA — KÉPZŐMŰVÉSZET ÉS FILM A MAI MAGYAR ANIMÁCIÓS FILMEKBEN címmel *P. Szűcs Julianna* írását olvashatjuk. „Sokszor leírták már: az animáció a képzőművészet és a film házasságából született. A metafora... így nem pontos.... Az animáció történetéből... hiányzik a kortárs képzőművészetre jellemző megbomlott viszony művész, műalkotás és közönség között, — mert Matolcsy György tanulmánya szerint is — „kevés kivétellel, az értékes egyúttal népszerű is, vagyis e területen a nagyközönség és a jó művészet között nincs szakadék." „Ha kvalitásban nincs is törés, van viszont a funkcióban..."... Nem könnyű műfaj, csak annak látszik. A rajzfilm valójában még mindig... expanziós, közönségtoborzó korszakát éli nálunk. Véleményem szerint igazán népszerű akkor lesz, ha kikristályosított, egyszerűsített stílussal és totalitás igénnyel olyan világ láttatására vállalkozik, amihez hasonlót nem tud másik műfaj kifejteni... Rá kell jönnünk: ha napjaink rajz- és bábfilmje felhasználja is a modern képzőművészet némely fordulatát, nem vállalkozhat úttörő szerepre... nem feladataimat akartam áthárítani a társművészetekkel foglalkozó kollégáimra, amikor a mai magyar animációs film sikerében, világszínvonalában a képzőművészet szerepét kicsinyítettem. Arra akartam rámutatni, hogy az animáció önálló diszciplína, ha úgy tetszik, vegyület. Csak művi úton és kísérletek során lehet elemeire bontani, és az elemeket külön-külön tovább elemezni. És ha még mindez meg is történik, akkor sem biztos, hogy megfejtettük a folyamat titkát."

P. Szűcs Julianna elemző, tanulmánya után következik *Antal István* FIATALOK MŰTERME c. cikke, melyben egyrészt a stúdiónkban 1977-ben bekövetkezett műteremrendszer kialakulását méltatja (igen pozitívan), másrészt konkrétan a IV. Műterem összetételével, eredményeivel foglalkozik. „Ez a közösség... teljesen spontán módon alakult ki. Tagjai olyan fiatalok, akik már évek óta dolgoztak a stúdiónál, mint kulcsrajzolók, vagy animátorok... és a múlt év elején úgy érezték, megtanultak már annyit a rajzfilm fortélyaiból, hogy önálló munkákkal jelentkezhessenek. ... A IV. Műteremben folyó munka valamelyest különbözik a többiekétől, mert a művészi alkotó tevékenység egyelőre még nem válik el a folyamatos szakmai önképzéstől... Természetszerűleg vetődik fel a kérdés, találhatók-e közös szemléleti vagy stiláris vonások a legfiatalabbak munkái között? Igen is, nem is. Bizonyos tekintetben még azonos művészek egyes filmjei között is lényeges eltérések vannak. (Pl. Varsányi: *Mézes-táncos, Nagy mulatság, Irka-firka*...)... bizonyos szemléleti azonosságokat viszont annál inkább megfigyelhetünk. Lehetetlen ugyanis nem felfedeznünk azt a bátor kísérletező kedvet, ami ezeket a produkciókat egytől egyig jellemzi (éppen az adja a filmek érdekességét, hogy alkotóik úgy próbálják meg pótolni szakmai hiányosságaikat, hogy többségük lemond a jól kitaposott ösvényekről.)

...A rendezők bevallott célja a kísérletezés. Nem életműveket készítenek, hanem az animációs kifejezési eszközök lehetőségeit szeretnék felmérni... Szellemi rokonságot éreznek a korosztályukhoz tartozó írókkal, képzőművészekkel, zenészekkel és keresik — nem egyszer velük együtt — azokat az animációs formákat, amelyek révén hozzájuk hasonló intenzitással vethetik fel közös problémáikat. ... Új ízlésvilág is, amit ezek a filmek tükröznek... Nyersebbek, kevésbé cizelláltak, mint a Pannónia korábbi filmjei. Ez a

törekvés sokszor önmagát bosszulja meg, a puritán gondolatiság többször is átcsap gondolatszegénységbe. „A cikkíró továbbá olyan problémakört említ, amit elsődlegesen fontosnak tart a pannóniás filmek vizsgálatánál, nevezetesen a grafikai és a filmes színvonal gyakori aszinkronitását. Ennek okát elsődlegesen a képzés hiányosságaiban látja. „Magyarországon — ellentétben pl. Csehszlovákiával — soha nem volt önálló intézményes kerete a rajzfilmrendezők képzésének, a fiatalok csak az Iparművészeti Főiskola és a Képzőművészeti Szakközépiskola tanfolyamain szerezhetik meg az alapvető ismereteket, vagy a stúdióban, a gyakorlati munka során." Mindezek ellenére jó reménységgel néz a fiatal alkotók tevékenysége elé, több rendező kiforrottságát dicséri, (pl. Varsányi Ferencét) és úgy érzi, hogy a nézők nem csalódnak, ha figyelemmel várják következő munkáikat.

(D. E.)

KOVÁCS ISTVÁN: Karácsonyi meglepetés

Rajzfilm, plakát, díszlet, könyvillusztráció . . .

(Beszélgetés Orosz Istvánnal)

Orosz István eddig egy önálló filmet készített a Pannónia Filmstúdióban, *Csönd* címmel, amely az 1978-as Zágrábi Animációs Világfesztiválon az „első filmek" kategóriájának győztese volt. Jelenleg két egyedi filmen dolgozik. Az Iparművészeti Főiskola elvégzése óta rajzfilmes tevékenysége mellett plakátokat, könyvillusztrációkat készít, díszleteket tervez, egyedi grafikával is foglalkozik.

Többféle területen dolgozol. Ezek közül melyiket tartod legérdekesebbnek, hol találod meg a számodra legizgalmasabb feladatokat?

Jelenlegi munkáim közül a rajzfilmkészítést érzem a legizgalmasabbnak. Örömmel dolgozom a két rajzfilmemen, persze szemtelenség is lenne nem szeretni ezt a munkát, hiszem én választottam a témákat, mindkettő nagyon közel áll hozzám. A díszlettervezésről inkább csak múlt időben beszélhetek, mert a két film mellett nincs időm rá. Alkalmazott grafikával, ha csak tehetem, minél többet foglalkozom, hiszen ez az eredeti szakmám, ezt tanultam a főiskolán. Egyedi grafikákat is szívesen készítenék, de hát ehhez már végképp nemigen jutok, vagy legalábbis csak nagyon ritkán.

Hogyan kezdtél el díszletet tervezni, mi vonzott a színház felé?

Gimnazista koromban amatőr színjátszó voltam Kecskeméten; az iskola színjátszókörében, illetve a városi irodalmi színpadon is dolgoztam. Egyszer egy országos szavalóversenyt is nyertem. Később azután a diplomamunkám is színházi tematikájú volt. Ennek kapcsán kért fel a Kecskeméti Katona József Színház az együttműködésre.

Plakát egy újszerű kezdeményezéshez

Többnyire nekik terveztél díszleteket. De úgy tudom, voltak díszleteid Kaposvárott és Pécsett is . . .

Eddig nyolc darabhoz készítettem díszletet. Kecskeméten először Racine: *Bérénice*-ében, ezt követően Solohov: *Csendes Don*jában, majd Schiller: *Stuart Máriá*jában dolgoztam. A Kaposvári Csiky Gergely Színházban pedig Euripidész: *Bacchánsnők*-jében. A legérdekesebb vállalkozást azonban Déry: *Óriáscsecsemője*, a Pécsi Nemzeti Színház előadásában, illetve az Ódry Színpadon bemutatott Schwajda darab, a *Csoda* jelentette. Ezekben a produkciókban ugyanis nem egymagam voltam a díszlettervező. Négyen — nagyjából egyidőben jártunk a főiskolára — egy formatervező, egy belső építész, egy textiles, egy grafikus (vagyis én) — együtt terveztük a díszletet és mindent, ami egy darabhoz kell.

Azt hiszem, ilyenfajta együttműködésre nálunk eddig még nem volt példa. Könnyen befogadtak benneteket, könnyen elfogadták ezt a kollektívát?

Hát először kicsit furcsa volt, amikor négyen akartunk aláírni egy szerződést, de aztán megszokták. Úgy kezdődött, hogy először közös kiállítással jelentkeztünk, a miskolci színházi napokon. Már ott együtt dolgoztunk Szikora Jánossal, egy fiatal színházi rendezővel. Később, amikor Szikora lehetőséget kapott arra, hogy Pécsett rendezzen, hívott bennünket, hogy dolgozzunk a produkcióban. Az *Óriáscsecsemő* előadása után más rendezők is megkerestek bennünket s így beindult a viszonylag folyamatos munka.

Hogyan jellemeznéd a díszlettervező s a rendező kapcsolatát illetve a többi színházi munkatárssal való munkakapcsolatokat? Pontosabban, milyenek a te tapasztalataid?

Eddig legtöbbször Ruszt Józseffel dolgoztam. Kecskeméten négyszer és Kaposvárott egyszer. Amit a díszletről megtanultam, azt tulajdonképpen mind tőle tanultam. Neki már amikor legelőször leül vele az ember beszélgetni, határozott, kialakult rendezői koncepciója van. A többiek kezdetben általában jóval bizonytalanabbak voltak. Ő viszont mindent tisztán lát maga előtt. Mellette egy díszlettervező nem valami önálló. De nekem abban az időben, amikor tanultam a szakmát, ez tulajdonképpen jól is jött. Most már talán nem biztos, hogy jól jönne . . . Szóval nála már a legelső fázisban nagyjából adottak a terek, az, hogy hol vannak a járások. Szereti a puritán díszleteket, a nagy építményekről mindig lebeszélt. A többi színházi munkatárs? Kecskeméten általában Szászfai Gyuri bácsi, az ottani szcenikus oldotta meg a díszlet műszaki problémáit. Természetesen a műhellyel, ahol kivitelezik, megépítik a díszletet, mindig közvetlen kapcsolatom van. Na meg a jelmeztervezővel sem árt többször konzultálni. Egészen más volt a munkamódszer az említett csapatmunkák esetében, pl. az *Óriás-*

csecsemő produkciónál. Ott az első pillanattól kezdve közösen vitattunk meg mindent. Már a darab bemutatása előtt egy évvel megbeszéléseket tartottunk. Összeültünk mi négyen, meg Szikora Jancsi és mindent együtt találtunk ki. Ez igazi műhely- és csapatmunka volt.

A rajzfilmkészítést is csapatmunkának tartod?

Igen, feltétlen. Egymagam nem tudnék végigcsinálni egy filmet.

Meg tudnád fogalmazni, hogy mi az, ami a színházi díszlettervezésben különösen vonzó számodra, ami kimondottan ezen a területen érdekel, amiért — a többi között — ezen a területen is dolgozol?

A színházban a végeredmény, a kész produkció, az előadás sokkal jobb érzésekkel tölti el az embert, mint egy grafika, mondjuk egy plakát. A színházban sok ember örül együtt, ha valami sikerül. Talán ez a legvonzóbb benne számomra, hogy kollektív művészet.

Ha egyetértesz, térjünk át a grafikára, az alkalmazott grafikára, ami az eredeti szakmád! Említetted, hogy középiskolás éveid alatt diákszínjátszóként tevékenykedtél. Képző — vagy iparművészettel is foglalkoztál?

Szinte alig.

Akkor hogy történt, hogy mégis az Iparművészeti Főiskolára felvételiztél!?

Úgy, hogy a harmadik és negyedik gimnáziumi évem közti nyáron elmentem a zebegényi művésztelepre.

De hogy kerültél oda?

Rendeztek egy művészettörténeti versenyt Kecskeméten, s az első díj az volt, hogy ingyen részt lehetett venni ezen a művésztelepen. S ott aztán rajzoltunk . . . agyvérzésig.

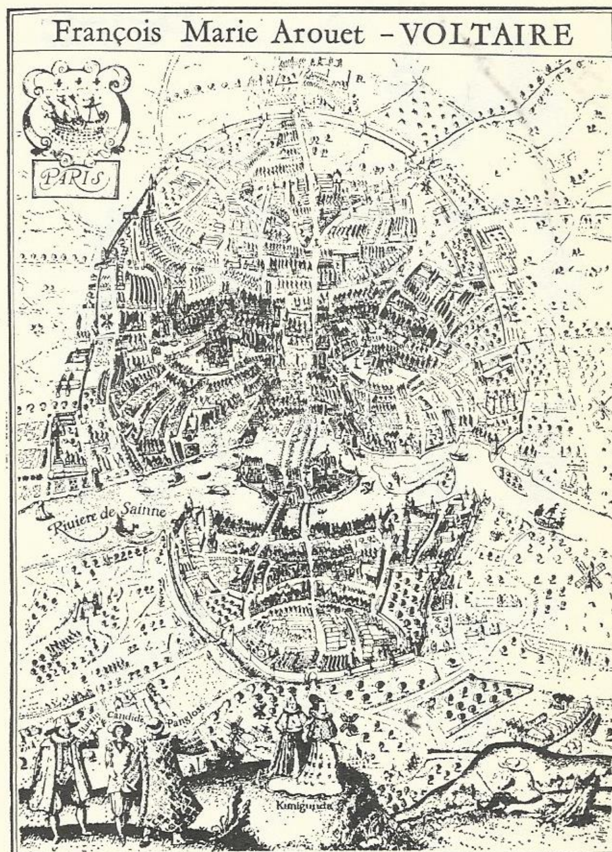
Plakátjaidon határozottan érződik egyfajta filmes, mondhatni rajzfilmes szemléletmód. Az, hogy érdekelnek a mozgások. Legtöbb plakátodon, illetve főleg azokon, amelyek rád leginkább jellemzőek, amelyek felismerhetően a tieid, legtöbbször egyszerre két alapvetően különböző elemet, vagy elemrendszert mutatsz be egy formába zártan. Említhetném bogár-ábécédet, vagy Voltaire-portrédat, amely egyszersmind az egykori Párizs légitérképe is. Egyfajta metamorfózist rögzítesz így plakátjaidon, s valójában a nézőtől is megköveteled az említett filmes szemléletmódot, tudniillik azt, hogy két szemszögből is lássa a grafikákat; csakis így érzékelheti a sajátságos metamorfózisos, vagy ha úgy tetszik, áttűnéses mozgásélményt . . .

Szerinted ki hathatott plakátos szemléletmódodra?

Rózsa Gyula szerint Arcimboldo . . . mondjuk nem éppen mint plakátos . . . Egyébként ezt egyáltalán nem szégyellném. Arcimboldot nagyon szeretem. Nyáron, amikor jöttünk haza Olaszországból, már igazi múzeumundorunk volt, de azért bementem a Kunsthistorisches-be, ahol egy kisteremben négy Arcimboldo van . . . Azután nagyon közel áll hozzám még: Escher és Starowyeiski.

Három éve végeztél. Azóta körülbelül ötven plakátot rajzoltál. Nyilván szereted ezt a műfajt . . .

A plakát, akárcsak a rajzfilm, e sősorban azért érdekel, mert maibb művészet, mind mondjuk a rézkarc vagy a linó. Azokat ki látja, hányan látják? De a plakát az tényleg olyan, hogy tegnapelőtt rajzolok valamit s ma már az utcán van és 3 000 ember látta. Szóval, ezen a területen lehetőségem van arra, hogy sokakhoz szóljak.

Plakátjaid gyakran láthatók, nemcsak az utcai hírdetőtáblákon, de különböző kiállításokon is . . .

Kétszer vettem részt a Varsói Biennálén. 76-ban a Voltaire-rel és a Katona plakáttal, 78-ban egy Zrínyivel és egy Shakespeare-rel. Nem nyertem díjat, de a biennálé után több lap, köztük a *Projekt* is bemutatta munkáimat. Még főiskolás koromban megnyertem a *Print* c. grafikai folyóirat pályázatát, s így a díjnyertes bogár-ábécémet az amerikai lap a borítóján közölte. 1977-ben a lektorátus politikai plakát pályázatán második díjat, a télen pedig Gyermeknapi plakátomért az év legszebb plakátja díjat kaptam.

A plakátosok közül kik állnak hozzád legközelebb?

A fiatalok közül sokakat szeretek. Bányai, Balla, Schmall, Kara, Helényi s talán még Kemény nevét említhetném. Az idősebbek közül pedig Balogh Istvánét.

Hogyan jellemeznéd a magyar plakátművészetet?

Ha történetileg is nézem, a 19-es politikai plakát az, ami kiemelkedően magas színvonalat képvisel. A kortárs plakátokban elég sok az utánérzés, mint említettem, nálam is. Azokra a plakátosokra is, akiket az imént felsoroltam — elsősorban Ballára, Felvidékire,

Helényire — általában a manierizmus hat. Szóval, ez a késő reneszánsz, kora barokk, manierista világ.

Szerinted mi az oka annak, hogy ezek felé a stílusok felé fordultok?

Hát ez nagyon bonyolult kérdés. Ezen hosszasan kellene gondolkodni. Annyi bizonyos, hogy azoknak, akik képesek arra, hogy bravúros technikával dolgozzanak, ezek a stílusok adják talán a legtöbb lehetőséget arra, hogy ezt megmutathassák, hogy „bravúroskodjanak".

Most ezzel tulajdonképpen azt mondod, hogy te is és azok a társaid is, akiket tisztelsz, pusztán csak bravúroskodtok, vagy, hogy ez a fajta megközelítés könnyen üres bravúroskodássá válhat?

Maradjunk abban, hogy könnyen azzá válhat ... A másik meghatározó irányzat a szecesszió. Ez talán még erőteljesebben érezteti a hatását. És végül egy újabb tendencia, a koncept. Plakátban, tudomásom szerint, nálunk csak Schmallnál jelentkezik. A konceptnél a tartalom és a forma egységéből mindenképpen a tartalom a fontosabb. Követői igen gyakran alkalmazzák a fotót. Általában jellemzi a különböző anyagok elegyítése, törvényszerűségeiknek vizsgálata, s ezek felmutatása. A zágrábi filmek közül néhányon szintén éreztem a koncept hatását. Például abban a filmben is, amelyben natúrban láttuk a robogó autót s elöl a szélvédő üvegen egy papírlapon mozgott az elhaladó, de rajzolt táj. *(In Plain Sight* — Szemünk előtt — jól láthatóan*)**

* A filmről részletesebben lásd *Közhírré tétetik* 23. szám (A szerk.)

Téged személy szerint érdekel ez az irányzat?

Igen, de még nem csináltam semmi ilyen jellegűt ... De azért lehet, hogy lesz konceptszerű rajzfilmünk. Egyszer behívtuk Schmallt s ő felvett egy fél perces részt, homokanimációval. Eddig még nem lett folytatása a dolognak ...

De azért azt hiszem, a ti műtermeteket, a fiatalokét jellemzi a legnagyobb vállalkozó kedv. Ti sok külsőssel dolgoztok ...

Én magam is szóltam néhány iparművésznek, grafikusnak, Szemethynek, Szabadosnak, Várnagy Ildikónak, Schmallnak. Ugyanakkor sok fiatal írót is behívtunk. Belenéztem egy-két forgatókönyvükbe, s azt vettem észre, hogy óriási erőfeszítéssel igyekeznek olyat írni, amiről úgy gondolják, hogy majd a Pannóniában tetszeni fog ... A grafikusok közül viszont egyik sem akart olyan filmet csinálni, amilyenek nálunk már készültek. Ők teljesen mást, újat akarnak.

Még nem jelent meg nyomtatásban könyvillusztrációd, de úgy tudom, több ifjúsági és mesekönyvet illusztráltál már ...

Egy Vernéhez, egy Végh György meséskönyvhöz, Eric Kästner egyik gyerekregényéhez, valamint a Kisdobos évkönyvhöz készítettem illusztrációkat.

Melyik volt a legérdekesebb feladat?

A legizgalmasabb a Verne lett volna, de ott nagyon meg volt kötve a kezem. Ugyanis ez egy sorozat egyik kötete volt, amelyet nekem úgy kellett volna illusztrálnom, hogy a korábbi könyvek illusztrátorainak, Gyulai Líviusznak, meg Hegedűsnek a munkáihoz hasonlítsanak a grafikáim. Szép munka lenne a könyvillusztrálás. De én még nemigen kaptam érdekes feladatot. Eddig — egy kivételével — csak fekete-fehér illusztrációkat osztottak rám.

Mennyi időd jut az egyedi grafikára?

Nagyon kevés. Tagja vagyok a Fiatal Művészek Stúdiójának és a Fiatalok kiállításaira egyedi grafikákat kell beadni. De általában csak annyira futja az energiámból, hogy egy-két hetet dolgozom a kiállításra. Például a *Csönd* készítésekor a film stílusában csináltam lapokat, s a legelső ilyen kiállításra készítettem a Voltaire-t meg a Katona-plakátot.

Általában mennyit dolgozol?

Sokat. Mostanában rettentően sokat. Nyáron ugyan sokat utaztam is, de amikor itthon voltam, akkor úgy napi 12—13 órát dolgoztam. Ezt én is túlzásnak tartom.

És miért dolgozol ennyit, mert anyagi-erkölcsi okokból nem mersz visszautasítani megbízást, vagy mert ennyire szereted, amit csinálsz? Persze tudom, hogy ez sokkal összetettebb kérdés ...

Szívesen csinálom a filmeket, szeretem a plakátokat. Végül is azt hiszem, azért dolgozom tizenhárom órát naponta, mert mindazt, amit csinálok, szívesen csinálom.

(Sarkadi Ilona)

Interjú a Különleges kézbesítés* (Special Delivery) rendezőivel Eunice Macaulay-val és John Weldon-nal

Mióta dolgozik az animációs film területén?

EM: 1948-ban csatlakoztam Angliában egy animátor csoporthoz. Azóta csinálok filmeket, kisebb megszakításokkal. Korábban számos mesterségem volt. Fiatal koromban laboratóriumban dolgoztam, a háborúban ápolónő voltam; a haditengerészetnél alkalmaztak, továbbá, tervezőként egy elektromossággal foglalkozó cégnél. Szabadúszóként sok grafikai munkát készítettem; jelzőtáblákat, plakátokat stb. Az említett animátor csoporthoz teljesen véletlenül kerültem. Egy barátom elküldte a rajzaimat a csoport vezetőjéhez és ő hívott, hogy menjek hozzájuk dolgozni. Az itt, Zágrábban bemutatott *Special Delivery* az első egyedi filmem. Eddig inkább kihúzó-kifestőként, majd animátorként tevékenykedtem. Ez volt az első olyan film, amelyben komoly feladatot kaptam; a társrendező, társalkotó szerepét — hála John-nak.

JW: Először egy biztosító társaságnál dolgoztam, életbiztosításokat kötöttem, míg hét éve rá nem untam erre a mesterségre. Szinte véletlenül kerültem az animációhoz, akárcsak Eunice. Valójában nem tudtam mihez kezdjek. Megpróbálkoztam a karikatúrával és a képregényekkel, aztán egyszercsak munkát kaptam a Film Board-nál. Kihúzó-kifestőként kezdtem, s lassan-lassan felküzdöttem magam. Animáltam kollégáim filmjeiben, magam is rendeztem négy-öt filmet; néhány állami támogatással készült rövidebb lélegzetű munkát.

Hogyan jellemeznék a National Film Board-ban folyó munkát, milyen ott a légkör?

EM: Éppen ma reggel törtem ezen a fejem, annak kapcsán, hogy vitába bonyolódtam egy nagyon anyagias szemléletű amerikai hölggyel. Nem tudom megérteni ezt a fajta szemléletet, mert ha az ember egy évig dolgozik egy kilencperces animációs filmen, akkor hiába forgalmazzák akár az egész világon, talán sohasem fizetődik ki. Mégis, sokan így dolgozunk. Ez ugyanolyan, mint a sixtusi kápolna freskói . . . Ugye érti, hogy mit akarok ezzel mondani. Bocsánat, Michelangelo! És ez a kérdés úgy kapcsolódik a National Film Board-hoz, hogy ez az intézmény teszi lehetővé, hogy így dolgozhassunk. Nagy dolog, hogy létezik, mert enélkül az ember kénytelen lenne egy olyan stúdióban dolgozni, ahol az egész élete azzal telne, hogy kukoricapelyhet, vagy benzint reklámozna. Egyszóval, igen jó a légkör a Film Board-nál.

JW: Én azt szeretem a legjobban a Film Board-ban, hogy igazi nemzetközi szervezet. Mindig rengeteg külföldi érkezik hozzánk, hogy egy-két évig nálunk dolgozzon, s így sok érdekes ismeretséget lehet kötni; amerikai, holland, indiai, jugoszláv művészek dolgoznak a cégnél. Szóval, jönnek-mennek és ez sokat segít abban, hogy az agyunkat frissen tartsuk. Nálunk ugyanis, ha van az embernek egy ötlete, megy vele egyik kollégától a másikig, mindenkinek elmeséli, s mindenki hozzá is tesz valamit — így alakul a filmterv. Ez a Film Board egyik legkellemesebb vonása.

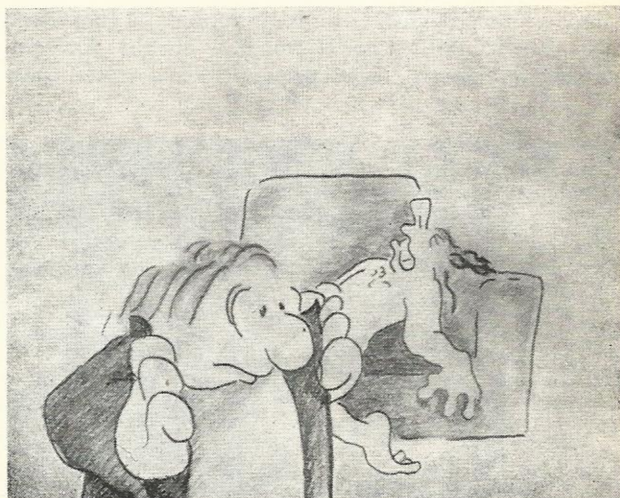
Kit tisztelnek a legjobban a világ animációs művészei közül?

EM: Biztos, hogy sok nevet kihagyok, de talán Carolyne Leafét, Paul Driessen-ét, Zlatko Grgićét említeném. Grgić nevét kiejteni is alig tudom, de jóbarátunk.

JW: Én Tex Averyt. Valahányszor egy hosszú, lassú filmet látok, legszívesebben leültetném a fickót, a film rendezőjét Avery filmjei elé, hogy tanulja meg belőlük a jó ritmus kialakítását. Rám nagyon hatott Tex Avery. Egyre gyorsabb filmeket csinálok — kétségtelenül az ő hatására.

Mi adta az ötletet a Különleges kézbesítés elkészítéséhez?

JW: Úgy kezdődött, hogy egyik reggel nagyon ideges voltam, mert nem sepertem le a lépcsőt, s féltem, hogy a postás kitöri a nyakát. Egyszer, még teenager koromban a szüleim levelet kaptak, melyben az állt, hogy a posta csak akkor kézbesíti a küldeményeket, ha a lakók a hótól, jégtől megtisztítják a lépcsőket. Nos, ez az én

Különleges kézbesítés

feladatom lett volna, s azóta is rossz a lelkiismeretem, ha postásra és lépcsőtisztításra gondolok. Amikor elkezdtünk dolgozni, elmondtam

* A film Zágrábban, a III. Animációs Világfesztiválon, a 3 percnél hosszabb animációs filmek kategóriájában I. díjat kapott. (*A szerk.*)

Eunice-nak az alapötletet — a lelkiismeretfurdalásom a letisztítatlan lépcső miatt. Eunice továbbszőtte a postás meséjét, s mi sem hittük volna, hogy a félelem ilyen szépen filmmé fejlődhet.

Mi a legközelebbi tervük?

EM: Már legalább a felénél kellene tartanunk annak a filmnek, amelyet John az ottawai fesztiválra szán. Egy sorozat, a *Kanadai képeslapok* egyik epizódja lesz. Egészen más, mint az itt bemutatott filmünk. A sorozat egyes részeinek hossza ½ perctől 3—4 percig terjedhet. A film története egy kanadai népdalon alapul, amely egy faúsztató tutajosról szól, s címe: *A faúsztatók keringője*. Vannak még más terveink is, de azokról egyelőre nem szeretnék nyilatkozni.

Mi a véleményük a fesztiválról?

EM: Jól éreztük magunkat. Nagyon jó érzésekkel távozunk. Kitűnő volt a légkör. Néhány gyönyörű filmet is láthattam, sok emberrel beszélgettem. Kár, hogy a nyelvi korlátok azért akadályozták a kommunikációt.

JW: Én is sok emberrel találkoztam. A filmek közül azonban néhány — sajnos — indokolatlanul hosszú volt. Tudja, ezek azok a bizonyos filmek, amelyeknek az alkotóit legszívesebben elvonszolnám Tex Avery filmjeihez . . .

Hogyan vélekednek a Zágrábban bemutatott magyar animációs filmekről?

EM: Az első este bemutatott *Gusztáv kígyóját* nagyon élveztem. A *Hamm* remek film, de nem az én világom. A *Sün* csodálatos volt. A *Küzdők*et, honfitársaimmal együtt igen nagyra értékeltük.

JW: Nem láttam minden filmet, de a látottak közül a rendkívül humoros *Változó idők* volt a legkedvesebb, s valószínűleg igaz, hogy ez volt a fesztivál legszellemesebb filmje . . .*

(Sarkadi)

* A zsüri szerint is. (S. I.)

Ottawai Animációs Világfesztivál

1978. augusztus 29-én indultam el Budapestről és még aznap este megérkeztem Ottawába, az Air Canada sztrájkja miatt az eredeti tervtől eltérően egy amerikai magántársaság gépén. A sztrájk miatt a fesztiválra küldöttek többsége késve érkezett, s így a fesztivál első napján rendezett vitán *(Az animáció üzleti lehetőségei)* igen kevesen vettek részt. Néhány fő gondolat: az animációs gyermekfilmek ma nem a kis nézők igényeinek, hanem inkább forgalmazók és TV szerkesztők ízlésének felelnek meg. A klasszikus egészestés témákat már kivétel nélkül feldolgozták *(Hamupipőke, Hófehérke, Pinocchio, Aliz Csodaországban* stb.*)* és ma a legtöbb producer olyan irodalmi alapanyaggal foglalkoz, mely alapvetően nem alkalmas rajzfilmes feldolgozásra. Prescott Wright, az ASIFA San Francisco képviselője szerint egy jó rajzfilmhez két dolog szükséges: kitűnő forgatókönyv és jó animációs megvalósítás. A korszerű egészestés animációs film pedig nem gyermekfilm lesz, hanem valami olyan alkotás, mely hasonlóan széles körű közönséghez szól majd, mint a *Csillagháborúk* vagy *Szombat esti láz*, igazi animációs témáról, az animáció sajátos formanyelvén.

A délután folyamán az *Animáció jövője* címmel került sor vitára. Általános volt a vélemény, hogy a fejlődés során a technika megelőzte a művészetet és így most a művészeti ág feladata, hogy az új formákhoz új tartalmakat találjon.

Este nyolc órakor került sor a fesztivál ünnepélyes megnyitójára, melynek a fesztivál díszelnöke, George Dunning két filmjével kellett volna kezdődnie, de a sztrájk miatt ő sem, filmjei sem érkeztek meg időben, így a fesztivál a versenyprogrammal kezdődött. Összesen 100 filmet láttunk. Ebből mintegy hatvan szerepelt már a Zágrábi Animációs Világfesztiválon is, s előző számunkban számoltunk be róluk. Az első bemutatott alkotás a *A látvány mestere* [(Viewmaster) R.: George Griffin — USA] volt. A film — kezdő felirata szerint — hódolat Muybridgenak. És valóban, a legkülönbözőbb dolgok futottak át lassú ütemben a vásznon. Alaktalan foltok és realista módon megrajzolt női akt, rajzolt tárgyak és elmosódott fesékpacák mozogtak. Míg végül az összes alak megjelent egy körbeforgó gyűrűn, mint egy praxinoscope hengerén, és középen ott futott a Muybridge könyvéből jól ismert meztelen úr, maga a szerző. A szépen kidolgozott filmet hatalmas taps fogadta, jó kezdet volt.

Nem kevésbé volt sikeres az est második filmje, a *Segítség, elgázol egy fekete négyszög* (Help, I am Being Crushed by a Black Rectangle). A mű a korai néma burleszkek animációs változata. Vagyis, vasúti sínen fekszik egy nő, szájából felhőcske bukkan elő időről-időre „segítség" felirattal, közben a kép baloldalán egy cowboy lövöldöz. A háttérből egy szédületes sebességgel száguldó fekete négyszög rohan felénk és elgázolja a szerencsétlen hősnőt. Hatszor egymás után. A szerző azzal játszik, hogy ugyanannak az animációs cselekvéssornak, a háttér megváltoztatásával, más- és más jelentést ad. Így a fekete négyszög hol az országúton, hol Adams tiszteletes otthonában, hol pedig, és ez a film legszellemesebb ötlete, *Tavaly Marienbadban* zúzza halálra áldozatát. (R.: Cartell Burwell, USA).

Utolsó poénja is rendkívül szellemes; a szerző benyúl a képbe, leveszi a fekete négyszöget és ezzel megmenti a hősnőt, akinek szájából már elő is bukkan a szófelhőcske: „Megmenekültem!"

Gyengén sikerült film volt a *Spanyol földimogyorók* (Spanish Peanuts), melyben a rendező (John Brister, Egyesült Államok) egy tangó zenéjére tárgyanimációval próbált hollywoodi filmrevűt rendezni, feledhető eredménnyel. Ezután két Zágrábban is szerepelt filmet, Josko Marusić: *Perpetuum*, és Jerzy Kurćia: *A kör* című művét vetítették. A szünet előtt került sor a japán Takeo Furukawa: *Kávészünet* (Coffee Break) című filmjére. A történet: egy kis fekete-fehérben rajzolt hivatalnok hatalmas csésze kávét önt magába, ettől színes, tarka látomásai támadnak, majd dolgozik tovább fekete-fehérben. A szünetben a büfében mi is magunkba döntöttünk egy kevés kanadai kávé, amely olyan gyönge, hogy a legendás német kávé méreg hozzá képest, és testben lélekben megerősödve vártuk a folytatást.

Két bolgár film következett: Henri Kulev és Donjo Donev filmjei, a *Hipotézis* és a *Muzsikáló fa*. Az utóbbi itt is igen szép sikert aratott. Majd James Picker plasztilin-animációs politikai szatírája következett a *Jimmy the „C"*. Ebben Carter elnök kicsinyített, karikírozott, de nagyon élethű mása arról énekelt (Ray Charles hangján), hogy mennyire szívén viseli Georgia sorsát. (Georgia on my Mind). Az örökzöld slágert cilinderes földimogyorók vokálja kíséri, végül megjelenik maga az állam és csókot hint hű fiára. Európai szemmel, nem ismerve annyira Carter elnök egyéni vonásait, talán kevésbé volt hatásos a film, de a kanadaiakból és amerikaiakból álló közönség fuldoklott a nevetéstől.

Az ezután következő *Igába fogni a szelet* [(Harness the Wind) R.: Sidney Goldmith, Kanada] az ismeretterjesztő filmek kategóriájában indult. Rendkívül szép hátterek előtt nagyszerűen animált képekkel

JAMES PICKER: Jimmy the „C"

ismertette a szélenergia hasznosításának múltját, jelenét és jövőjét. Megérdemelt nagy tapsot aratott.

Az olasz Guido Manuli: *Fantabiblical*-ja szatírikus játék azokkal az elméletekkel, melyek szerint a különféle vallásokat idegen bolygók lényei hozták el számunkra, ők voltak az istenek. Az ötletből helyenként valóban gyilkosan szellemesen szatíra kerekedik. Az estet a zágrábi fesztivál kapcsán már részletesen leírt, s az itteni mezőnyből is kiemelkedő, nagyszerű *Satiemania* (Zdenko Gasparović alkotása) zárta. Gondolom, máris feltűnt, hogy a szovjet, csehszlovák és a magyar filmek hiányoztak a fesztivál programjából. Ezeket a nemzeti összeállításokat a fesztivál válogatóbizottsága már nem tudta értékelni, mivel késve érkeztek Ottawába.* Természetesen ez az egész versenyt irreálissá tette, így az eredmény nem tükrözi a világ animációjának mai helyzetét.

Augusztus 31-én, csütörtökön vetítették az International Showcase (Nemzetközi Bemutató) című összeállítást, amelyben a *Küzdők* és a *Hamm!* is szerepelt. Mindkét filmünknek sikere volt. Persze ez elég sovány vigasz az elvesztett díjakért. Az esti fesztiválprogram első filmje Jane Aaron Zágrábban már látott *A szemünk előtt* (In Plain Sight) c. alkotása volt. Al Jarnow *Partvonalak*-ja (Shorelines) érdekes tárgyanimációs kísérlet és egyben rendkívül szép film. A tenger életét, lüktetését különböző méretű kagylók, csigák, tengeri csillagok egymás után fényképezésével ábrázolja, kockázó eljárással. Az egész vibrál, lélegzik és él. A holt tárgyak valami soha nem látott belső sugárzást nyernek — életre kelnek a vásznon. Ezután az ugyancsak amerikai Susan Rubin *November 1977* című művét vetítették, amely egy kislány naplója. A több részre felosztott vásznon, egy-egy állókép tükrözi a már lezajlott eseményeket, míg végül is szemünk előtt van az egész hónap, úgy, ahogy erre egy iskoláslány visszaemlékezik. Úgy tűnhet, hogy a fesztivál mezőnye igen magas színvonalat képviselt, hiszen már a második nap felénél tartottunk, és még olyan igazán rossz filmmel nem is találkoztunk, amilyennel Zágrábban sajnos jónéhánnyal. Ekkor azonban a holland Jacques Verbeek és Kavin Wiertz „kárpótolták" a közönséget *Easy Action Animated* című — habozok, hogy leírjam-e ezt a szót „filmük"-kel. Ugyanis ebben semmi más nem történt, mint hogy egy férfi és egy nő körbejártak egy szobában. Ez a pixillációs technikával kivitelezett szórakozás a műsorfüzet szerint 7 perc 47 másodpercig tartott, de legalább félórás „élménynek" tűnt. Felüdülést jelentettek utána a már Zágrábban is bemutatott *Egy csipetnyi boldogság* (A Taste of Happiness—R.: Niek Reus) és a *Feketepiac* [(Marché Noir) R.: Claude Luyet — Svájc.] Henri Kulev következett ezután egy nagyon erőteljes, szép grafikájú kitűnő filmmel, melynek címe *Az előadás* (Posztanovka) volt. A filozófikus hangvételű mű színész és szerep, művészet és valóság kérdéseit bontotta ki.

A kanadai Ernie Schmidt *Robbanáspont* (Flashpoint) című alkotása a divatos katasztrófafilmek igen jól sikerült paródiája. 1986-ban két óriás tartályhajó összeütközik. A tenger kigyullad és a tűz középpontjában egy hajón ott marad az Egyesült Államok alelnöke. Az ő megmentéséért indult küzdelem története a film, mely rendkívül szellemesen és gondolatébresztően elmélkedik a világ sorsáról. Ismét szép sikert aratott a Balthazár-sorozat Zágrábban is szerepelt *Sportszerű életmód* című epizódja. A szünet után egy kétperces lengyel film következett a *Születés* (Narodzenye). Egy kiscsirke kikel a tojásból, azaz csak kikelne, de ahogy lehull a tojáshéj, látjuk, hogy belül egy második, ezúttal szögesdrót burok fogadja. Néhány Zágrábban már látott kitűnő film következett: Joskó Marusić: *Kívül és belül,* Daniel Szcechura: *Az ugrás,* John Weldon és Eunice Macauley: *Különleges kézbesítés,* illetve Al Sens: *Egy nehéz nap a hivatalban.* Al Sens filmjéről ezúttal is érdemes néhány szót szólnunk. Előző számunkban, a zágrábi fesztiválról írt krónikában már beszámoltunk arról, hogy amikor a film főszereplője, a hivatalnok már harmadszor énekli el ugyanazt a dalt a munkahelyén, unalmában, azonos háttér előtt, a közönség tapsban tört ki, a kis figura pedig meghajolva köszönte a tapsot. Nos, az ottawai közönség ugyancsak tapsban tört ki, abban a bizonyos — a rendező által jól időzített — pillanatban.

Ezután ismét plasztilin animáció következett Will Winton: *Rip van Winkle* című filmje (Egyesült Államok). Washington Irving híres novellájának hőse húsz évig aludt, mert találkozott a hegyek szellemével. Ez a 27 (!) perces film cselekménye . . .

A szeptember 1-én külön vetítésen bemutatott gyermekfilmeket sajnos nem láttam, mivel az ASIFA igazgató tanács ülését azonos időpontban rendezték. A két díjnyertest viszont a gálán levetítették. Az egyik az árnyjáték animáció szép, de kissé hosszadalmas példája. A holland Niek Reus *Jorinde és Jorindel*-je második díjat kapott. Az elsődíjas *Martin, a varga* (Martin the Cobbler) Tolsztoj *Hol szeretet, ott isten* című novellájából készült, plasztilin animációval, szoborszerűen kidolgozott részletekkel, rengeteg dialógussal. Az összekötőszöveget Tolsztoj Amerikában élő idős lánya mondta el. Meglepetésemre a szereplők az oroszos akcentust azzal érzékeltették, hogy erősen

WILL VINTON: Martin, a varga

törve beszéltek angolul. Az egyébként szépen megcsinált film 27 percig tartott. Az esti program Kathy Rose *Ceruzalényecskék* (Pencil Booklings) című filmjével kezdődött. Ebben a filmben maga az alkotó is megjelenik (rotoscope-tecnika segítségével megraj-

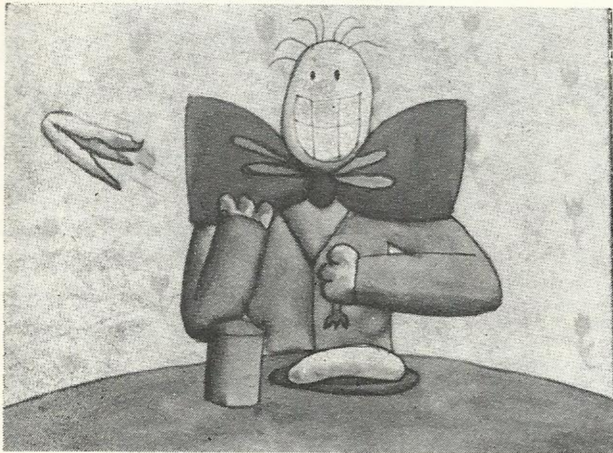
* A stúdióvezető ezügyben hivatalos magyarázatot kért a Hungarofilm Vállalat igazgatójától. A válasz lapzártáig még nem érkezett meg.

zolva, rendkívül életszerűen) és elbeszélget rajzolt lényecskéivel, akiket mozogni, élni, beszélni tanít. A lényecskék azt mondják neki: „Kathy, az ember nem tud addig jó rajzfilmet csinálni, amíg maga nem szerepelt egyben." A rendező végigsimítja arcát ecsetjével, maga is ceruzalényecskévé válik és kis hősei

KATHY ROSE: Ceruzalényecskék

tapssal köszöntik. Ezt követte Carolyne Leaf Zágrábban már látott csodálatos filmje, a *Mr. Samsa átalakulása* (The Metamorphosis of Mr. Samsa), majd a kanadai Janet Perlman: *Lady Fishbourne útmutatója az asztali illemhez* (Lady Fishbourne-s Guide to Better Table Manners) c. alkotása, melyet eléggé ravasz

JANET PERLMAN: Lady Fishbourne útmutatója az asztali illemhez

módon az ismeretterjesztő filmek kategóriájában indították. Engem leginkább Vajda Béla *Feleségképzés anno* ... című filmjére emlékeztetett, mivel a humor forrása itt is az, hogy az instrukciókat a szereplők szó szerint végrehajtják. Pl. ha nincs vajkés, bármilyen eszközt használhatunk — mondja Lady Fishbourne — mire a film hőse rövid töprengés után csatabárddal vajazza meg a kenyerét. A film nagy erőssége vidám, könnyed, gyermekien egyszerű grafikája. Talán az est legszebb filmje volt a *Hokusai — animált vázlatkönyv* (Hokusai an Animated Sketchbook) mely a híres japán festő-grafikus műveit keltette életre okos ismeretterjesztő kísérőszöveggel. Ez a film viszont *nem* az ismeretterjesztő kategóriában szerepelt. (R.: Tony White — Anglia).

Szünet után egy rendkívül szép filmet, Paul Bochner (Kanada) *Arcok* (Faces) című alkotását láthattuk. Egy sor egymásba áttűnő, reálisan megrajzolt csodálatos emberi arc. Csecsemő válik időssé, nő férfivé. A *Terelés* (Round up) című film nagylétszámú kanadai alkotógárdája azt mutatta be kedves, szatirikus ötletzuhataggal, milyen kétségbeesett eszközökkel igyekszik egy anya gyermekeit a TV elől vacsorához csalni. (Rendezők: Greg Bailey, Brad Dieno, John Mood, Dale Schott).

A *Fogyókúra* (Fat Farm) című film nem több mint, aranyosan elmesélt vicc. Egy férj és kövér felesége üldögélnek lakásukban. A férfi szemmel láthatóan imádja nejét, az asszony azonban felfedez egy hirdetést az újságban, melyben fogyókúrás tábort hirdetnek. Az asszony bevonul a táborba, ahol szörnyű tortúra kezdődik. A kúra végén az asszony diadalittasan és karcsún indul hazafelé, ahol hites urát egy másik, igencsak testes hölgy karjaiban találja. A *Little Miss Muffet* című film, mely ezután következett, ugyanezt a témát variálta, ezúttal a hősnő csontvázzá fogy. (David Carson, Diane Ferry, Rob Hutton, Norm Roen és Peter Worona, Kanada).

RICHARD WILLIAMS: Jovan, az „erő"

Ezután reklámfilmek következtek. Sok jó ötlet, apró villanások, néhány hagyományos gag, és egy-két kitűnő film jellemezte ezt az összeállítást. Tetszett *Az STP vadászrepülő század* (STP Fighter Squadron) című film, melyben kis olajoskannák csapnak le repülőgépekként a motor ellenségeire, a plasztilinból gyúrt „kopásra", „fagyásra", „anyagfáradásra". Kedves film volt az *Underwater Kitty*, mely egy macskaeledelt reklámozott, és a *Jovan the Power* arcvízreklám, mely rendkívül szép grafikája mellett szellemes sloganjével is kiemelkedett a mezőnyből. (Használd az erőt, ami a Jovan arcvízben rejlik, de ne élj vissza vele!) *A császári lovasgárda* (Imperial Guard Cavalry) szép képsorokban, színesben, szélesvásznon mutatta be az orosz cári testőrgárda kiképzését és mindennapi életét. Aztán a narrátor váratlanul bejelentette, hogy ennek a nagy gárdának tradícióit őrzi a kitűnő gróf Puskin vodka(!).

GIANNI—LUZZATI: Varázsfuvola

Bántóan disszonáns ötlet. Ezek a filmek kivétel nélkül kitűnően voltak animálva, szépek voltak és mutatósak.

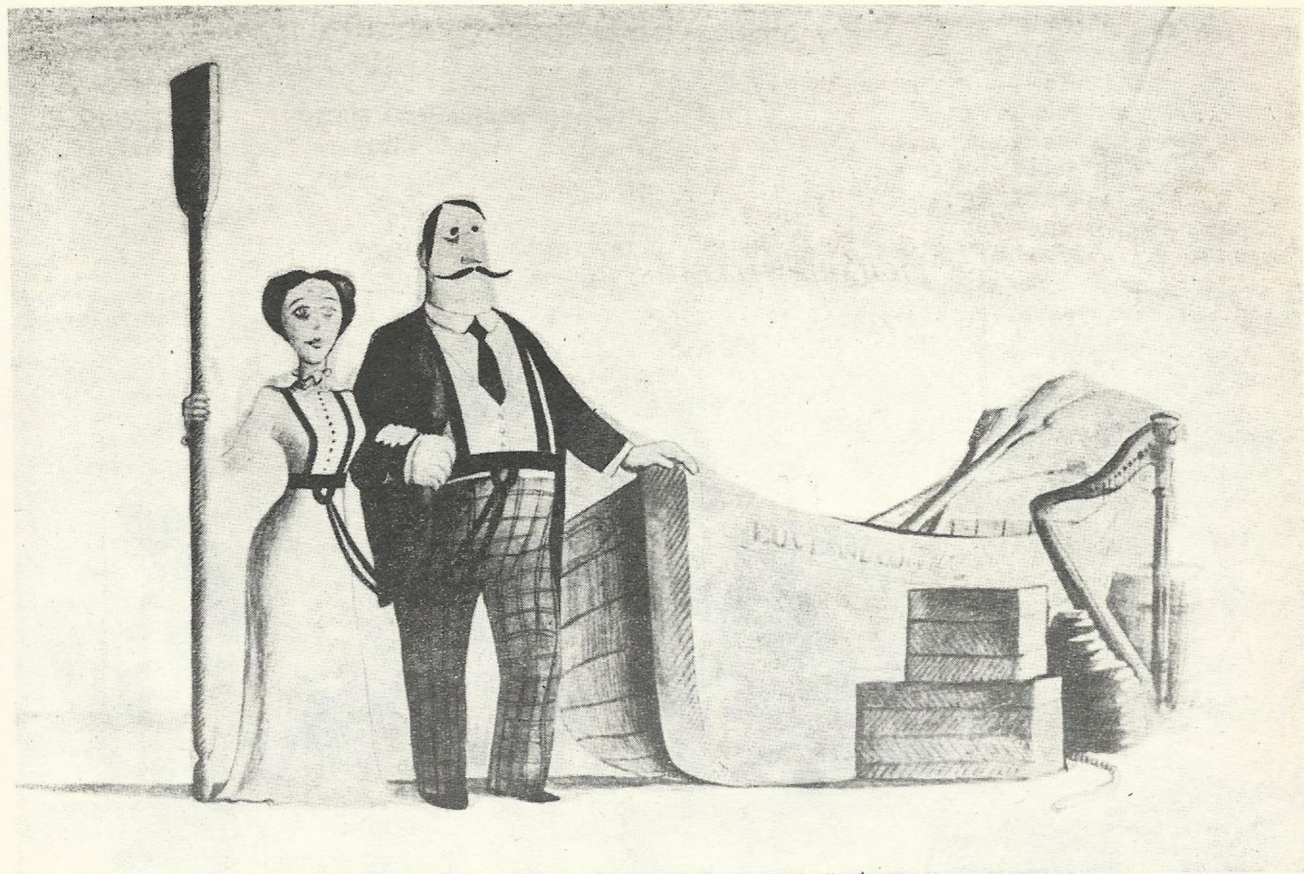
Rövid szünet után kerül sor az est igazi eseményére. Gianni és Luzzati *Varázsfuvolájának* bemutatójára. A papírkivágásos, festett, mozgó hátteres technikával készült, álomszerűen könnyed film rendkívüli élményt jelentett. Az animációs rész mindenkor egyenrangú volt a zenei háttérrel, melyet a Berlini Filharmónikusok szolgáltattak Karl Böhm vezényletével. Az énekes szerepekhez pedig a legrangosabb művészgárda kölcsönözte hangját, így pl. Papagenot Dietrich Fischer Dieskau alakította. A film egyetlen gyengéje, hogy a két kiváló olasz művész talán nem bizott eléggé a zene erejében. A mű cselekményét a Papagenot alakító élő színész magyarázza el és ez rendkívül illúzióromboló. A hetvenperces filmből, mintegy tíz perc a narrátoré, akinek ismétlődő megjelenése csak arra jó, hogy szétrombolja azt a varázslatot, amit a zene és animáció tökéletes harmóniája és szépsége aztán azonnal újra megteremt.

Szeptember 2-án este ismét gazdag filmprogramot talmas nevetést váltott ki. (Készítette: Jan Anderson, Anglia) Ishu Patel *Az élet után* (Afterlife) című művének gondolatisága számomra nehezen elfogadható ugyan, de maga a film szemkápráztatóan szép. Arról szól, hogy egyes orvosi jelentések szerint a klinikai halálból magukhoz térített betegek elmondják, hogy különös, ragyogó világban jártak, végtelen folyosók során, tűzgömbök és felvillanó látomások között. A film ezt a világot mutatja be vibráló, különös grafikával, örvénylő, cikázó, vakító, meleg barna és arany felvillanásokkal. Nagyon szép film.

Janet Perlman és Derek Lamb (Kanada) *Miért pont én?* című alkotása kegyetlen, igazi angolszász fekete humort sugároz. Egy páciens megtudja orvosától, hogy még öt perc van hátra az életéből. A film ezt az öt percet meséli el, fanyaron, sok humorral.

Eloise Philpot Black *A metró utasai* (Subway People) című filmje fekete háttéren fehér vibráló kontúrokkal idézi fel néhány karakterisztikusan jellemzett metróutas alakját. A 2,5 perces film nagy sikert aratott.

Henry Selick (Egyesült Államok) *Fázisok* című filmjében egy ember tudathasadásában másik lénnyé válik és elpusztítja önmagát.

JEAN FRANÇOIS LAGUIONIE: Átkelés az Atlanti-óceánon

láttunk. A műsor az *Ők lesznek az istenek* (That'll be the Dei) című angol filmmel kezdődött. Ez a bűbájos persziflázs a középkori kódexek modorában mutatja be egy animációs film elkészültét, rengeteg angolos diák szóviccel (pl. az operatőr munkáját egy rostrumus kamera című képpel mutatja be. A trükk-kamerát angolul rostrum-camerának nevezik. A film végső vicce: készült a Chalice and Batchelor stúdióban (Chalice—kehely angolul szójáték John Halas nevével) ha-

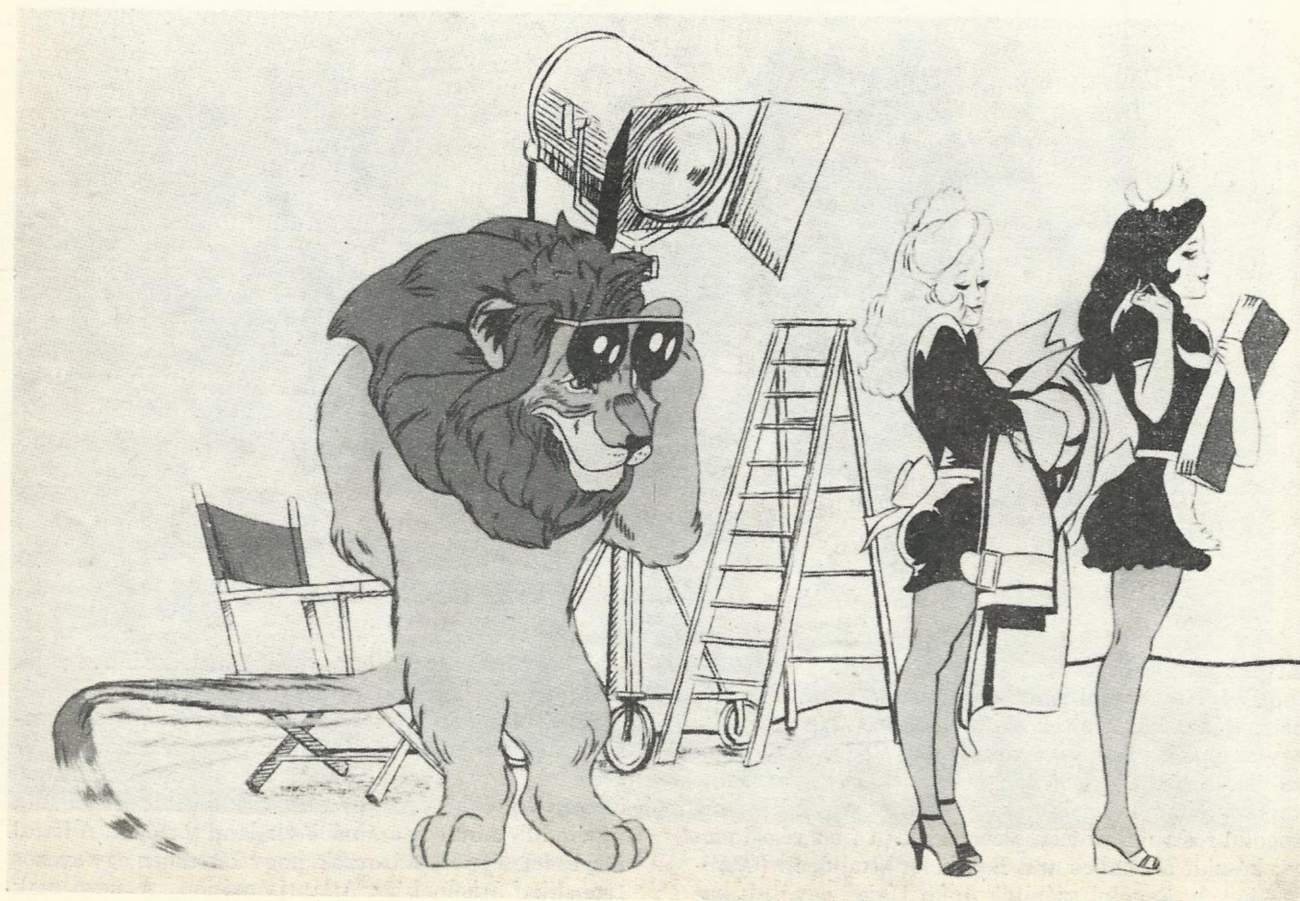
Az est legszebb s talán az egész fesztivál legszínvonalasabb filmje is volt Jean Francois Laguionie: *Átkelés az Atlanti-óceánon* (La traversée de l'Atlantique à la rame) című alkotása. Ez a tiszta költőiségű mű, úgy indul, mint egy animációs kaland történet. A fiatal férj és felesége elhatározzák, hogy kettesben egy evezős csónakkal átkelnek az Atlanti-óceánon. A néző csak

útközben jön rá, hogy itt sokkal többről van szó. A házaspár a napi kis örömök és veszekedések során egy bűvös, vízben álló kastélyhoz ér, már öregen, és itt a kastély lakói, rokokó-ruhás urak és hölgyek táncba viszik őket. Aztán a vendéglátókról lehull az álarc, valamennyien halálfejet viselnek. Az üres csónakot pedig partra veti az óceán vize. A különösen szép, igen finoman, visszafogottan animált film grafikai stílusa Paul Grimault-éra emlékeztet.

Szeptember 3. Díjkiosztás. A fesztivál fődíját *Az átkelés az Atlanti-óceánon* kapja. Zúgó taps köszönti a filmet.

Hazafelé repülök a KLM Boeing 747-esén. Átkelés az Atlanti óceánon. Nem kell hozzá egy élet, hét és fél óra múlva Amszterdamban leszünk. Keserű szájízzel gondolok arra, hogy ebből az eseményből kimaradtunk. A díjak elosztása nem volt igazságos azokra a filmekre nézve sem, melyek részt vettek a versenyben. A tizenkilenc díj közül tizenkettővel amerikai, illetve kanadai filmet jutalmaztak. *(pozsgay)*

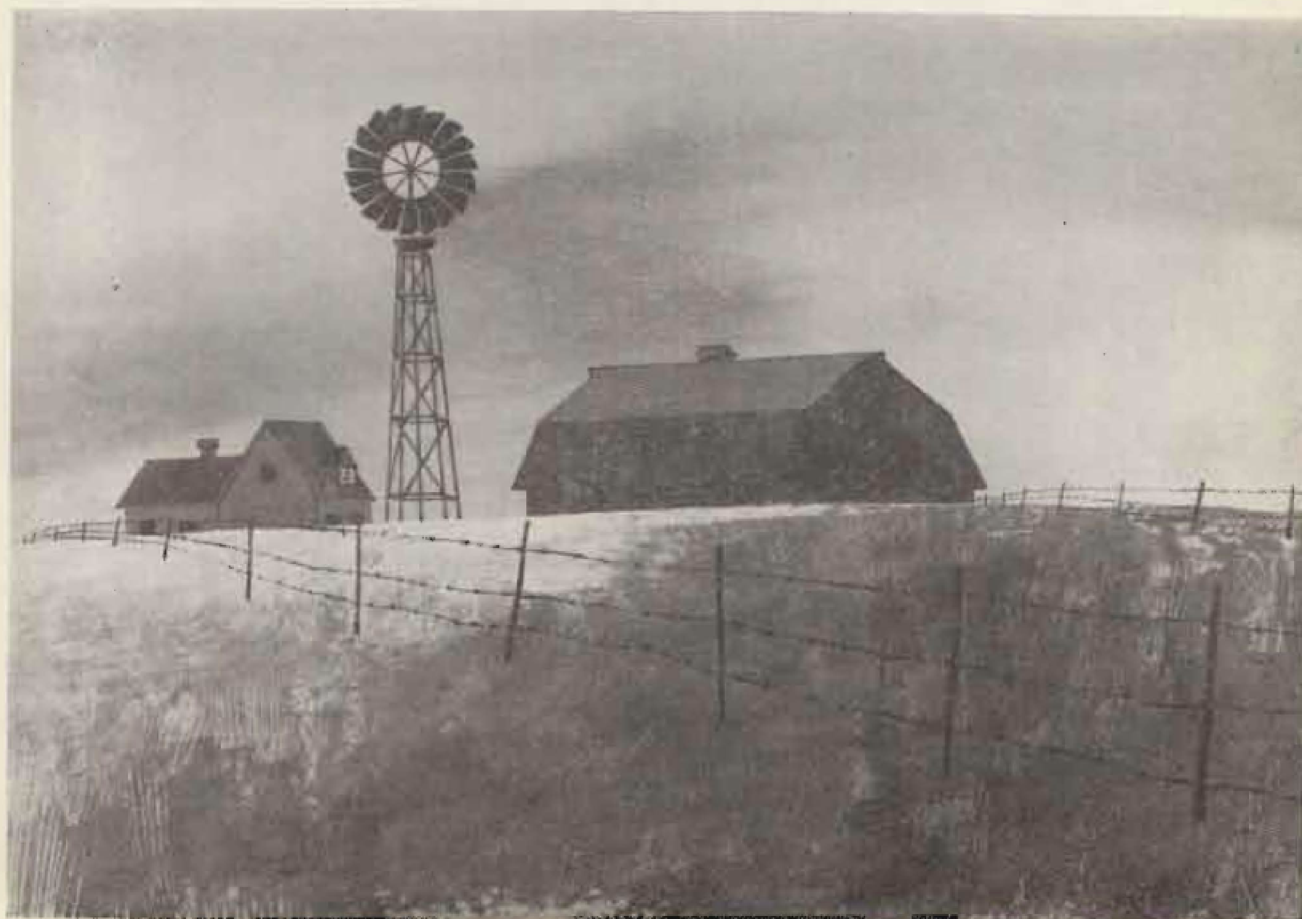
RICHARD WILLIAMS: Sámson, az oroszlán

A díjnyertesek listája

Kategória	Film	Alkotó
Nagydíj	*Átkelés az Atlanti-óceánon*	Jean François Laguionie (Franciaország)
I. díj (A)	*Ceruzalényecskék*	Kathy Rose (USA)
II. díj (A)	*Satiemania*	Zdenko Gasparović (Jugoszlávia)
I. díj (B)	*Furies*	Sara Petty (USA)
II. díj (B)	*A látvány mestere*	George Griffin (USA)
I. díj (C)	*Jovan, „az erő"*	Richard Williams (Nagy-Britannia)
II. díj (C)	*Underwater Kitty*	Bob Kurtz (USA)
I. díj (D)	*Labirintus*	Shelley McIntosh (Kanada)
II. díj (D)	*Segítség, elgázol egy fekete négyszög!*	Carter Burwell (USA)
I. díj (E)	*Martin, a varga*	Will Vinton (USA)
II. díj (E)	*Jorinde és Jorindel*	Nick Reus (Hollandia)
I. díj (F)	*Lady Fishbourne útmutatója az asztali illemhez*	Janet Perlman (Kanada)
II. díj (F)	*Igába fogni a szelet*	Sidney Goldsmith (Kanada)

SIDNEY GOLDSMITH: Igába fogni a szelet

A zsüri különdíjai

I. díj	*A hipotézis*	Henri Koulev (Bulgária)
II. díj	*Mr. Samsa átalakulása*	Caroline Leaf (Kanada)
III. díj	*Az előadás*	Henri Koulev (Bulgária)
IV. díj	*Gyors szemmozgások*	Jeff Carpenter (USA)
V. díj	*Ha gazdag leszek*	Derek Phillips, Stan Hayward, Ted Reckley (Nagy-Britannia)
VI. díj	*Miért pont én?*	Janet Perlman—Derek Lamp (Kanada)

A zsüri tagjai: (balról—jobbra) Paul Dopff, Miroslav Kijowicz, John Canemaker, Paul Driessen, Marv Newland

